

Directa

publicació quinzenal

Núm 378

Del 10/2 al 24/2 de 2015

2 €

www.directa.cat

Dos llibres tracten de l'experiència de les dones a les milícies republicanes

12-15

La sensació de vulnerabilitat fa que milers de jueus francesos emigrin a Israel

22-23

Un anàlisi de la petja de Malcolm X en les arts cinquanta anys després del seu assassinat

26-29

Impunitat urbana

El corporativisme dins del cos i la complicitat de l'ajuntament han instaurat l'opacitat a les comissaries de la Guàrdia Urbana de Barcelona

DOSSIER PÀG 3-11, 16-17

/ SR. PLÁSTIKO

D Directa

publicació quinzenal

EDITA:
Associació per la Difusió Sense Límits (ADSL)
C. Riego núm. 37 baixos esquerra
08014 Barcelona
Tel: 935 270 982 / Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: GI-1528-2005

LICÈNCIA CREATIVE COMMONS:
Reconeixement-No Comercial-Sense Obra
Derivada 2.5

Aquesta publicació intenta escriure amb
un llenguatge no sexista i no androcèntric

La Directa no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió

QUI SOM?

Comunitat Directa

Jordi de Miguel
Estirant del fil
David Bou i Victor Yustres
Al peu del canó
Marc Rude i Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia
Cruïlla
Maties Lorente
Impressions
Adrián Crespo i Isabel Benitez
Roda el món
Oriol Andrés i Roger Suso
Poca Broma
Rafael Morata
Expressions
Oriol Fuster
La indirecta
Alex Romaguera
Coordinació web
Manel Ros i Oriol Fuster
Audiovisuals
Victor Alonso

Fotografia
Victor Serri i Natàlia Virgili
Il·lustració
Núria Frago, Ricardo Hermida i Andrea Lucio
Correcció
Laia Bragulat
Edició
Ignasi Franch
Compaginació
Roger Costa Puyal
Disseny gràfic
Jose Téllez, Sergio Espin, Núria Ribes
i Hugo Cornelles
Programació web
Projecte Ictineo
Administració
Karminha
Difusió i Publicitat
Ferran Domènech
Comercial
Pau Fabregat

CORRESPONSALIES:

Baix Llobregat, Berguedà, Barcelonès
Nord, El Camp, Girona, L'Horta, Manresa,
Maresme, Menorca, Osona, La Plana Alta,
Ripollès, Sabadell, Solsonès, Terrassa, Terres
de l'Ebre, Terres de Ponent, Vallès Oriental.

CONTACTES:

General directa@directa.cat
Redacció redaccio@directa.cat
Cultura expressions@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

/ SERGI BOSCH

Recta final del web

Primer de tot, com a DIRECTA, volem tornar a agrair la paciència i comprensió que rebem dia a dia de les subscriptores i subscriptors que feu possible el projecte. Hem realitzat molts canvis en el darrer any i ens hem proposat un web al servei de totes vosaltres hora rere hora, dia rere dia. La complexitat del desplegament del nou portal ha provocat alguns endarreriments de determinades funcions, que Ictineo tindrà llestes ben aviat. A continuació, des de la cooperativa de tecnologies lliures, expliquen què tenim i també, cap a on anem.

Equip de desenvolupadors d'Ictineo

@Projecteictineo

Ja fa uns mesos que està en línia la nova pàgina web de la DIRECTA. Des de Projecte Ictineo vam estar treballant tot l'estiu per fer realitat aquest nou portal que ha d'obrir les portes del mitjà a encara més persones d'arreu. Un portal desenvolupat íntegrament amb codi lliure, en una demostració que, dia a dia, les comunitats de desenvolupadors es fan més fortes i són capaces d'afrontar majors reptes.

Tot i així, la tasca encara no està completa. Estem preparant un apartat de subscriptors que mostrarà els continguts publicats a la versió en paper de la *Directa*. Subscriptors i subscriptores, amb un usuari i contrasenya, podran accedir a aquests continguts a través de la pestanya "Inicia sessió", o simplement quan es trobin una pàgina d'accés restringit.

Per altra banda, tenim preparades algunes seccions interessants del web, com per exemple, l'hemeroteca. Aquesta secció permetrà buscar entre totes les notícies, fotografies, vídeos i documents que històricament ha anat publicant la *Directa*. Fins i tot serà possible cercar dins els números en paper, que es podran consultar en format pdf. Tan bon punt tinguem el

nou índex de cerca a punt, el web esdevindrà una font de documentació completa.

Un altre aspecte interessant del nou portal és el foment del periodisme col·laboratiu. Al menú lateral podeu trobar l'agenda i l'apartat de línies de recerca, on podeu accedir clicant una pestanya que sobresurt a la part dreta.

En el primer apartat, des del portal web us proposarem setmanalment línies d'investigació temàtiques, i les usuàries podran aportar informació documental o gràfica amb garantia d'anonimat absolut. D'aquesta manera, fomentem que els i les protagonistes de les notícies d'arreu del territori participin en la difusió i l'elaboració de les mateixes.

Per acabar, tenim una agenda amb un aspecte innovador: els mateixos lectors podran difondre els seus esdeveniments, transmetre una informació que serà publicada després de la corresponent moderació prèvia. Amb aquest plantejament volem servir d'eina de comunicació a aquells col·lectius o activitats que ho desitgin i dinamitzar així l'espai del web. ◀

Són pomes podrides o és tot el castell? Arran de l'emissió del documental 'Ciutat Morta' al Canal 33 el 17 de febrer, que va registrar una audiència rècord de 569.000 espectadores, gran part de la societat catalana i especialment la barcelonina es formula aquesta pregunta. L'assumpció de responsabilitats per part de l'Ajuntament de Barcelona ha estat mínima. Els comandaments i els sindicats de la Guàrdia Urbana han amenaçat de querellar-se contra les veus crítiques que, malgrat la màxima imperant de "oir, ver y callar", han trencat el silenci des de dins.

La Guàrdia Urbana tanca files després de 'Ciutat Morta'

"Me da hasta risa", afirma el portaveu del sindicat SAPOL davant la possible obertura d'una investigació sobre el cas 4F

L'alcalde de Barcelona Xavier Trias i l'intendent en cap Evelio Vázquez, a un acte de lliurament de placa a agents de la Guàrdia Urbana / GENCAT

David Bou / Maties Lorente
@dvdbou / @mtsloriente

"Quan hi ha un conflicte, el primer que fan els comandaments de la Guàrdia Urbana de Barcelona és trucar al SAPOL", afirma l'exsergent José Martínez

La repetició de situacions de tortura i brutalitat genera dubtes sobre si es tracta de fets aïllats o ens trobem davant una estructura que consagra la impunitat

Bakari Samyang i Víctor Bayona són dos exguàrdies urbans que, recentment, han estat empresonats, sota l'acusació de tortures greus i falsificació documental, com a responsables de detenir i apallissar el ciutadà de Trinitat i Tobago Yuri Jardine. El testimoni d'aquests dos agents va ser clau per dictar sentència condemnatòria contra les joves del cas 4-F, que també van denunciar maltractaments en una causa que, finalment, va ser arxivada. Els altres quatre policies que, segons el testimoni de Jardine, van presenciar les tortures, no han estat investigats i continuen en actiu als carrers de Barcelona.

L'any 2005, tres joves de Gràcia van ser detinguts per la Guàrdia Urbana de Barcelona (GUB) i van denunciar tortures a la comissaria de l'Estació del Nord. Una setmana després de l'emissió de *Ciutat Morta* a la televisió pública, l'exsergent del cos José Martínez va publicar un vídeo on aportava dades, fins al moment desconegudes, que corroborarien la versió dels joves graciencs. Tot i això, el cas va prescriure i els agents mai no van arribar a ser investigats.

L'any 2009, Jonathan Carrillo va morir a Terrassa: enmig d'una discussió amb quatre policies locals, va caure a terra i es va colpejar el cap amb la vorera. Fa dues setmanes, la secció 21 de l'Audiència de Barcelona va dictaminar que l'origen de la mort del jove va ser la bufetada propinada per un agent, però els va absoldre tots perquè no va poder determinar la identitat de l'agressor. A dia d'avui, Jonathan Leal, el principal sospitós de ser l'autor material de l'agressió segons la fiscalia, patrulla amb uniforme per la ciutat comtal després de demanar el trasllat al cos de la GUB.

Aquests i altres casos generen dubtes sobre si es tracta de fets aïllats o ens trobem davant una estructura que oculta els abusos i consagra la impunitat. Preguntat pel corporativisme a la GUB en una

entrevista a Catalunya Ràdio, l'actual gerent de l'àrea de Prevenció, Seguretat i Mobilitat de l'Ajuntament de Barcelona, Joan Delort, va respondre: "Com a tota organització policial". Actualment, la UGT, CCOO i el Sindicat d'Agents de la Policia Local (SAPOL) són els tres sindicats majoritaris al cos. També hi té representació l'*Asociación Sindical Independiente* (ASI), amb clares reminiscències falangistes. En referència a la possible obertura d'una investigació interna per part de l'Ajuntament de Barcelona, el secretari general del SAPOL, Àngel Marcos González Campocoso, va afirmar al programa *El Matí de Catalunya Ràdio*: "Me da hasta risa". CCOO, però, sí ha demanat que s'investigui i s'aclareixi qualsevol irregularitat.

L'exsergent Martínez assegura que, al cos, sempre hi ha predominat el SAPOL com a sindicat corporatiu: "Quan hi ha un conflicte, el primer que fan els comandaments de la GUB és trucar al SAPOL". Aquest tracte de favor es veuria reflectit, segons Martínez, amb l'assignació de més hores extres als seus afiliats, que principalment s'ubiquen a les files de la UNOC i les UPAS, les unitats del cos que acumulen més crítiques i denúncies per abusos. Martínez, conegut pels vídeos de denúncia que comparteix a la xarxa, va tenir coneixement de la interposició de tres querelles per calúmnies contra ell durant la intervenció de l'intendent en cap de la Guàrdia Urbana, Evelio Vázquez, al programa *Els Matins de TV3*. Una d'Evelio Vázquez, una altra de la UGT i una darrera del SAPOL. Després que la fiscalia anunciés que no reobriria el cas 4-F, l'Associació de Comandaments de la Guàrdia Urbana de Barcelona (ACGUB) va emetre un comunicat on refermava la seva convicció que "les actuacions de la GUB sempre estan regides pel compliment de la legalitat i dels protocols establerts", al temps que qualificava el documental *Ciutat Morta* de "tendències i esbiaixat". ◀

Velles rancúnies entre cossos policials

David Bou / Maties Lorente
@dvdbou / @mtslorente

“Cap problema de violència policial”, va afirmar Joan Delort a Catalunya Ràdio el dia 21 de gener. La primavera de 2011, l'alcalde Xavier Trias va nomenar Delort per ocupar aquest càrrec tècnic que, a la pràctica, té la responsabilitat de comandar la policia barcelonina en delegació del regidor de seguretat, Joaquim Forn, i d'exercir un control polític sobre el cos. El seu nomenament va venir acompanyat del cessament de Xavier Vilaró com a intendent en cap de la Guàrdia Urbana, rang de màxima autoritat i responsabilitat dins el cos que, actualment, recau sobre Evelio Vázquez. No obstant això, el nou govern municipal es va afanyar a recol·locar Vilaró, que, poc temps després de la seva destitució, ja exercia com a cap de seguretat del Museu Picasso.

Mesos abans, Vilaró, aleshores intendent en cap de la Guàrdia Urbana, havia estat a primera línia de l'actualitat: va assegurar que els Mossos d'Esquadra li havien disparat una bala de goma durant la celebració de la victòria de la selecció espanyola de futbol al mundial de Sud-àfrica. Suposadament, Vilaró es trobava a la plaça d'Espanya de Barcelona supervisant el dispositiu policial desplegat per la celebració. Durant les càrregues que va dur a terme la Brigada Mòbil dels Mossos per dissoldre l'afició concentrada, l'impacte d'un suposat projectil li hauria provocat una ferida greu que va requerir l'extirpació de la melsa. Arran d'aquell episodi, Vilaró i Delort van liderar una guerra pública entre els Mossos i la Guàrdia Urbana.

Per aquelles dates, Delort -antic militant del Partit dels Treballadors- era secretari de Seguretat Pública de la Generalitat -càrrec que va ocupar durant els vuit anys del tripartit, després de deixar la direcció de la Policia Local de Girona- i es va encarregar de portar la investigació interna de les ferides a Vilaró. Mai no es va aclarir l'origen de les lesions, tot i que les conclusions oficials presentades per Delort van determinar que Vilaró havia mentit atribuïnt l'origen de la seva ferida a l'impacte d'una bala de goma. Durant el segon tripartit, Delort va rellevar Rafael Olmos (Director General de la Policia), destituït per l'aleshores conseller d'Interior, Joan Saura, per les càrregues policials a les protestes estudiantils contra el pla Bolonya. Home de confiança de l'expresident José Montilla a la policia, va ostentar la doble plaça de director general i secretari de seguretat fins que, a finals de 2010, CiU va arribar al govern de la Generalitat. Felip Puig va aterrar a la Conselleria d'Interior i va decidir eliminar el càrrec que ocupava Delort de l'organigrama; el va cessar, però el va mantenir al departament com a assessor. Pocs mesos després, el nou govern municipal de CiU a Barcelona el va compensar amb la gerència de seguretat. ♦

El consistori destina **166,7 milions d'euros** a la partida de seguretat ciutadana

D. B. / M. L.
@dvdbou / @mtslorente

La Guàrdia Urbana de Barcelona (GUB) està integrada per un total de 2.877 efectius, 296 dels quals -poc més d'un 10%- són dones, segons les últimes dades oficials publicades a l'Informe de Gestió de la GUB de 2013. D'aquest total, 186 ocupen llocs de segona activitat. És a dir, desenvolupen tasques de caràcter auxiliar o complementari, sempre que presentin “una disminució objectiva de les seves capacitats” o “compleixin l'edat de 57 anys”, seguint les indicacions de l'article 4 del Reglament de segona activitat de la GUB.

El comandament principal de la policia municipal de Barcelona és Evelio Vázquez, intendent major en cap. La resta de la direcció està formada per cinc intendents majors (Diego Rodríguez Borrega, José Manuel Díaz Díaz, Jesús Hernando Maldonado, Josep Reina Rincón i Juan J. Vilanova Juanola) i vint intendents. La resta de comandaments treballen a les seves ordres, d'acord amb el sistema de jerarquia: inspectors, sotsinspectors, sergents, caporals i agents. Aquestes unitats s'organitzen en les divisions de seguretat, coordinació, trànsit i territorial, que depenen de la Prefectura. La Unitat de Policia Administrativa i de Seguretat (UPAS) es coordina des de la divisió de seguretat, mentre que la Unitat Nocturna Operativa Centralitzada (UNOC) i les deu commissaries de la Guàrdia Urbana a la ciutat s'emmarquen en la divisió territorial.

Pel que fa a les tasques, la GUB té tres funcions principals: de regulació del trànsit, administrativa i de seguretat ciutadana. A més, també es dedica a serveis assistencials, de relació amb la comunitat i d'informació a la ciutadania. Durant el 2013, l'últim any del qual es tenen dades, la GUB va fer un total de 164.136 denuncies per infraccions a les ordenances municipals. D'aquestes, quasi un 80% (al voltant de 130.000) es corresponen amb infraccions que afecten l'Ordenança de Convivència Ciutadana, l'anomenada ordenança del civisme. A més, van posar vora 2.600 denuncies per “ocupació de l'espai públic per conductes que adopten formes de mendicitat” i 1.602 per pancartes, cartells o fulletons a causa de la “degradació visual de l'entorn urbà”.

Una de les dades més sorprenents de l'informe és la que fa referència a les detencions per fets penals, exceptuant aquelles que estan relacionades amb el trànsit. De les 6.136 detencions que es van produir a la ciutat, 2.972 es van efectuar al districte de Ciutat Vella, un dels districtes considerats com un “punt calent” pels cossos policials barcelonins. El 2015, l'Ajuntament de Barcelona dedicarà al voltant de 282 milions d'euros a les polítiques de seguretat pública, xifra que suposa un 14,2% del pressupost. D'aquests milions, el consistori en destinarà prop de 167 a seguretat ciutadana i 600.000 euros més a la “prevenció de la delinqüència”. ♦

La Ronda d'en Tarrés, el precedent vuitcentista de les UNOC

Una banda de sicaris que patrullava per Barcelona a la nit va torturar i assassinar dissidents polítics sota les ordres del govern espanyol a mitjan segle XIX

Marc Rude
@marcrude

Som a la dècada de 1840 i, a la capital catalana, hi batega un afany general d'insurrecció. Les revoltes populars contra la monarquia d'Isabel II se succeeixen i, alhora, són durament reprimides per l'exèrcit espanyol. El 1842, Espartero bombardeja la ciutat des del castell de Montjuïc; el 1843, ho fa el general Prim. El 1848, una onada revolucionària sacseja Europa. Marx publica el *Manifest Comunista*, el moviment obrer creix de manera exponencial. A la Catalunya rural, les milícies carlines s'enfronten a les tropes governamentals en una guerra de guerrilles. Barcelona, d'altra banda, s'inclina cap al republicanisme laic i progressista, que s'oposa al règim liberal-conservador, autoritari, clerical i militarista del regnat d'Isabel. La ciutat està ocupada per 50.000 soldats a les ordres del general Pavía, que rep instruccions del president espanyol -el també general Narváez, conegut com l'*Espadón*- d'imposar ordre al més conflictiu dels seus territoris.

Malfactors al servei de l'autoritat

El govern opta pels mètodes de la guerra bruta. S'encarrega al militar Manel Gibert, comandant d'un dels batallons de Pavía, la creació de la Comissaria Especial de Vigilància de Barcelona, la patrulla nocturna de la qual serà responsabilitat del comissari Ramon Serra i Monclús. Serra delega les funcions operatives en Jeroni Tarrés, un assassí, lladre i proxeneta local que fa de confident de la policia. El personatge recluta una vintena d'esbirros, companys seus de presó i de malifetes. Tota la colla, armada amb navalles i garrots, conformarà un cos policial secret que

operarà en paral·lel a la Policia General del Regne i la Guàrdia Municipal, dependent de l'alcaldia, que des de 1843 agrupava serenos, fanalers i altres funcionaris.

Els sicaris passegen per la ciutat a la nit amb ganes de gresca; combinen les pallisses a militants polítics opositors -o simples vianants- amb el control de les màfies de la prostitució i el joc. Entre 1848 i 1850, la patrulla podria haver detingut fins a 1.500 persones, moltes de les quals també van ser torturades. L'animadversió popular cap a la que va ser batejada com a Ronda d'en Tarrés es va estendre ràpidament per la ciutat. El govern, en canvi, estava molt satisfet amb els resultats obtinguts i va decidir incrementar els efectius de la patrulla de vint a trenta agents i assignar-li un pressupost exorbitat.

El 1851, hi havia eleccions generals. Tot indicava que els republicans rebrien molts vots; el poder monàrquic se sentia amenaçat. En plena campanya electoral, Tarrés rebé l'ordre d'assassinar un jove periodista i revolucionari, Francesc de Paula Cuello, director del diari *El Republicano*. Per evitar noves revoltes, es pretenia dissimular l'atemptat fent-lo passar per

una baralla de borratxos. Amb aquest objectiu, la patrulla va preparar una emboscada a de Paula la nit de Sant Joan, mentre passejava amb els seus amics. A la cantonada de Sant Pere Més Alt i les Basses de Sant Pere, els sicaris van increpar el grup de joves fins a forçar l'inici d'una baralla. Al senyal de Tarrés, van aparèixer més esbirros, armats amb ganivets; les víctimes van acabar esteses a terra, entre bassals de sang. De Paula Cuello, que va rebre set punyalades, va morir hores després.

Descrèdit i desmemòria

El crim va marcar la caiguda en desgràcia de la Ronda d'en Tarrés. El veïnat de Barcelona no es va creure la versió falsa de les autoritats i va brindar un enterrament multitudinari al periodista. L'assassinat va dur a l'obertura d'un primer procés judicial. Tres dels homes de Tarrés van ser condemnats a penes que es van considerar irrisòries, de dos a quatre mesos d'arrest. El mateix 1851, però, Tarrés va ser condemnat a catorze anys de presó per un nou assassinat. Va estar tancat vuit anys a diversos presidis fins que li van convalidar la pena per allistar-se com a voluntari i anar a la guerra colonial contra el Marroc, on va morir en combat. El 1854, va esclatar una nova revolta a Barcelona. I el poble, que no havia oblidat les atrocitats comeses, va executar els darrers membres de la colla d'en Tarrés.

La història d'aquest grup va tenir molt de ressò en la cultura popular i l'imaginari col·lectiu de la Barcelona de la segona meitat del XIX. Se'n van fer diverses obres de teatre de gran èxit. Els manuscrits de la primera d'elles, *La Ronda d'en Tarrés*: drama en quatre actes y en vers, d'Armengol Marqués (1871), es poden consultar en línia al Fons de Biblioteques de Catalunya.

Tot i així, posteriorment, els fets van quedar en un cert oblit i la historiografia oficial no ha mostrat interès a reivindicar-los. El web de la Guàrdia Urbana de Barcelona, que dedica un ampli apartat als seus orígens històrics, no en fa pas menció. El 2012, va ser publicat un article sobre el tema al bloc *El robot pescador*. El periodista Xavier Theros també va escriure'n una notícia a *El País*. La publicació de la novel·la històrica *Memòria de Sang*, d'Enric Calpena, juntament amb l'esment del cas al programa televisiu *Memòries de Catalunya*, ha revifat l'interès per aquest episodi, que guarda certs paral·lelismes macabres amb esdeveniments succeïts dos segles més tard. ♦

Un agent de la Guàrdia Urbana de Barcelona de finals del segle XIX

Agents a cavall, vestits de gala

Entre 1848 i 1850, l'escamot podria haver detingut fins a 1.500 persones, moltes de les quals també van ser torturades

La guàrdia pretoriana de l'alcalde

Les unitats antidisturbis de la Guàrdia Urbana de Barcelona (UPAS i UNOC) van néixer de la mà de Pasqual Maragall (PSC) i Josep Miquel Abad (PSUC). El seu creixement en nombre d'efectius i recursos materials coincideix amb els fets del 4-F i amb l'aprovació de l'ordenança del civisme

L'alcalde Joan Clos va completar el desplegament dels antiavalots de Barcelona, i va augmentar notablement el seu pressupost

El govern municipal va fer aquest pas tot i que les policies locals no tenen competències en l'àmbit de la seguretat ciutadana

Jesús Rodríguez
@albertmartnez

El 15 d'abril de 1986, el president dels Estats Units, Ronald Reagan, va ordenar el bombardeig de Líbia. L'operació Canó Daurat va provocar centenars de morts, especialment a Trípoli. Els avions militars de l'OTAN que hi van participar es van enlairar des de bases espanyoles i britàniques. Alguns dels vols supersònics van creuar el cel de Barcelona trencant la barrera del so, fet que va provocar més d'un ensurt. L'endemà es va convocar una manifestació contra els bombardejos ianquis a la plaça de Sant Jaume. Al número 49 de la revista *El Llamp*, l'escriptor Robert Surroca i Tallaferró explicava que, en aquella protesta, concretament a les Rambles, es produí la primera càrrega policial documentada del que ell anomena "grup especial" de la Guàrdia Urbana de Barcelona. Al text, Surroca els defineix com a "guàrdia pretoriana" de Pasqual Maragall. Aquell escamot, creat per decisió de l'alcalde i de la seva mà dreta, el comunista Josep Miquel Abad (que ocupava la regidoria de Seguretat gràcies als nou regidors del PSUC a les primeres eleccions democràtiques i que actualment és el director general de El Corte Inglés), va ser reimpulsat amb el fitxatge del superintendent Julián Delgado -exoficial de l'exèrcit espanyol que, l'any 1996, va fugir després de ser processat per corrupció i espionatge dins el consistori- i va ser l'embrió de les actuals UPAS i UNOC, els cossos antidisturbis de la ciutat de Barcelona.

L'any 2006, quan van tenir lloc els fets del 4-F i les tortures al ciutadà de Trinitat i Tobago Yuri Jardine, els agents Bakari Samyang i Víctor Bayona, que ara són a la presó de Quatre Camins, estaven adscrits al torn de nit d'aquests grups especials; concretament, formaven part de l'acabada de crear Unitat Nocturna Operativa Centralitzada (UNOC). Poc abans, Joan

Les UPAS durant la vaga general del 20 de juny de 2002 a l'avinguda de la Catedral de Barcelona.

A sota, els agents retrocedeixen mentre són apedregats / CONTRA-INFO

Clos havia decidit incrementar notablement la partida pressupostària d'aquest subgrup policial amb l'objectiu de desplegar els efectius al centre de la ciutat per imposar el nou articulat de l'Ordenança de Convivència Ciutadana (l'anomenada ordenança del civisme). Aquesta norma va ser aprovada al ple municipal del Nadal de 2005 amb els vots favorables del PSC, CiU i ERC. Amb aquell pas, es completava el desplegament dels antidisturbis de Barcelona, que havien inaugurat -d'una manera regular- les seves funcions en ordre públic poc després dels

Jocs Olímpics, tot i que la llei de policia de Catalunya estableix molt clarament que les policies locals no tenen competències en aquest àmbit.

Un grup repressor de les protestes ciutadanes

La Unitat de Policia Administrativa i de Seguretat (UPAS) és la germana gran d'aquesta intendència i arrossega un llarg currículum d'actuacions polèmiques. La seva carta de presentació va ser el violent desallotjament, el 23 de desembre de 1994, de

L'any 1994, una acampada solidària va acabar amb cops de porra indiscriminats. El sector més crític del PSUC va abandonar el grup municipal arran d'aquella càrrega

Iniciativa per Catalunya va acceptar aquella intervenció, en una mena de pecat original. El partit va repetir l'error durant la seva participació en governs posteriors

l'acampada solidària que es va plantar a la plaça de Sant Jaume per reclamar el 0,7% dels pressupostos públics per a la cooperació al desenvolupament. Els cops de porra indiscriminats i les tendes d'acampada destrossades van desencadenar la primera crisi amb transcendència entre el PSC i l'aleshores anomenada Iniciativa per Catalunya (IC), socis de govern a la capital catalana. De fet, el sector més crític del PSUC va abandonar el grup municipal arran d'aquella càrrega policial. Antoni Lucchetti, regidor i portaveu d'IC va recriminar a Pasqual Maragall que s'actués "de manera tan contundent", va qualificar el desallotjament dut a terme per les UPAS com un "gravíssim error ètic" i va apostar per trencar la coalició de govern. Però les posicions més pròximes a Maragall del regidor Eugeni Forradellas (IC) van forçar que Lucchetti optés per abandonar l'Ajuntament. El fet que IC acatés una actuació de la Guàrdia Urbana tan contradictòria amb els principis del partit va ser un pecat original, que es va repetir en mandats posteriors.

El 31 de maig de 1998, una desena de furgons de les UPAS, tot just adquirits per l'aleshores regidora de Seguretat i Mobilitat Carmen San Miguel, van assaltar l'escenari i la barra de Los Pesaos, festes alternatives del barri de la Prosperitat. La intervenció es va saldada amb una detenció i vuit persones ferides. La Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona va emetre un comunicat de condemna contra l'actuació de la Guàrdia Urbana. A més, una trentena d'entitats de Nou Barris van declarar el regidor socialista del districte, Antoni Santiburció, persona *non grata*. L'alcalde Joan Clos va justificar la contundència policial esgrimint l'argument que una part del veïnat s'havia queixat pels sorolls de l'esdeveniment cultural.

De mica en mica, aquests episodis van construir un imaginari de guerra sense quarter de la Guàrdia Urbana contra els sectors *alternatius* de la ciutat, amb l'aval del PSC i el silenci d'IC i, posteriorment, d'ERC. El salt qualitatiu d'aquesta política repressiva es va viure a la plaça Orfila de Sant Andreu de Palomar: el 21 de setembre de l'any 2000, una acampada de protesta pel desallotjament del CSO La Gàl·lia va ser dissolta a cops de porra. L'endemà, onze joves es van tancar al despatx del regidor socialista Ferran Julián. Van ser detingudes i acusades d'usurpació i intent de segrest.

A partir d'aleshores, el gerent de la via pública Blas Alascio va agafar el comandament polític dels antidisturbis municipals; el sergent Juan José Vilanova Juanola, la seva direcció operativa. Van ser els anys més durs. Sis mesos més tard, es va repetir una intervenció similar, però encara més contundent, a la mateixa plaça Orfila. Com a resposta al desallotjament de tres habitatges als carrers Bascònia i Virgili i al passatge Baliarda, l'assemblea d'okupes de Sant Andreu de Palomar va convocar una nova acampada. El desallotjament llamec executat per les UPAS va causar ferides a divuit persones, una d'elles amb el braç trencat. Les afectades van presentar còpia de tots els informes mèdics i de la denúncia interposada al jutjat de guàrdia contra el regidor d'ICV Joaquim Mestre i Joan Herrera, que en aquell moment era el responsable ecosocialista en matèria de

moviments socials. Van passar les setmanes i, una vegada més, es va imposar el silenci.

Aquesta *guàrdia de corps* socialista, però, no només ha actuat contra els sectors *alternatius*, també ha esdevingut una poderosa eina de control dins el consistori. Ja fos de bombers, de treballadores de Parcs i Jardins o de funcionariat, qualsevol protesta laboral era custodiada i vigilada de prop. Aquesta tasca, la duïen a terme les unitats antidisturbis i també el Servei d'Informació i Documentació -un grup d'intel·ligència que, a la pràctica, és el cervell i els ulls dels *robocops*-, dirigit per Víctor Gibanel. Un dels moments àlgids de la tensió portes endins es va viure l'any 1999 durant la vaga per reclamar un conveni de les treballadores municipals -funcionariat i cos de bombers. Clos es va negar al diàleg i va assignar la funció de protegir-lo durant els actes públics i les inauguracions a les UPAS. L'escalada de tensió estava servida. Dues càrregues contundents a les portes de la Casa Gran van obligar a la segregació definitiva dels antidisturbis i a la comissaria de la Zona Franca, amb un intent propi, cosa que evitava el contacte i les tensions amb els efectius de les unitats territorials que havien participat a les vagues.

Eines per a la Barcelona turística

L'any 2006 és l'any del 4-F, però també és l'any de la consolidació i el creixement de la UNOC. La tolerància zero a la via pública era el nou *modus operandi* d'un Joan Clos amb la imatge molt deteriorada pel fracàs del Fòrum de les Cultures i, des d'aleshores, centrat a refundar la ciutat com a marca turística. Una fotografia controvertida va rubricar aquella etapa: l'alcalde disfressat de *samboero* enfilat dalt d'un autobús turístic, abraçat a Carlinhos Brown, ballava al ritme de la cançó "Maria Caipirinha". Tal com explicava l'antropòleg Manuel Delgado al documental *Ciutat Morta*, al centre de la ciutat, per poder implementar les polítiques urbanístiques i de model turístic, "sobraven les persones". És per això que les noves ordenances cíviques, en vigor des de 2006, buscaven expulsar la pobresa i l'activitat social i cultural no lucrativa de la via pública. La UNOC hi van jugar un paper fonamental.

Aquell mateix any, el regidor Jordi Hereu va viatjar als Estats Units acompanyat de Xavier Vilaró (cap de la Guàrdia Urbana) per conèixer de primera mà l'experiència i el funcionament del New York Police Department, el cos encarregat d'imposar la peculiar tolerància zero nord-americana. Després d'aquell viatge, Clos i Hereu van pactar un increment de la dotació presupostària, els recursos materials i la plantilla de la UNOC. En pocs anys, aquesta unitat va arribar als 180 efectius i va duplicar la norantena de les UPAS. Es va viure una veritable guerra de baixa intensitat als carrers de Ciutat Vella, amb dos epicentres principals: el Forat de la Vergonya i la rambla del Raval. Treballadores sexuals, migrants sense papers, joves *alternatives* i, en menor mesura, turistes amb un poder adquisitiu baix eren i són l'objectiu prioritari de les seves actuacions. ◀

Els 'alternatius' van ser el principal objectiu de la brutalitat policial durant anys, però la 'Barcelona turística' tenia més col·lectius en el seu punt de mira

Les noves ordenances, en vigor des de 2006, buscaven expulsar de la via pública la pobresa i les activitats socials i culturals que no fossin lucratives

Informes mèdics al servei de la impunitat

Arran de l'escàndol del cas 4-F, l'Oficina Antifrau estudia si investiga les presumptes irregularitats en les invalideses concedides a dos agents de la Guàrdia Urbana. Malgrat cobrar una pensió vitalícia, Víctor Bayona i Bakari Samyang, van presentar el 7 de gener una nova petició d'indult per reincorporar-se a la tasca policial

Àlex Romaguera
@AlexRomaguera

L'Oficina Antifrau té damunt la taula un suposat tracte de favor a la Guàrdia Urbana de Barcelona. A instàncies de la Confederació General del Treball (CGT), analitza si obre diligències per esbrinar una possible irregularitat en la concessió d'una pensió vitalícia a Víctor Bayona i Bakari Samyang, dos dels agents relacionats amb el polèmic cas 4-F. Tres detinguts en aquella operació els van denunciar per maltractaments greus i amenaces.

L'any 2011, tant Bayona com Samyang van ser condemnats a dos anys i tres mesos de presó per les tortures infrigides al ciutadà de Trinitat i Tobago Yuri Jardine. Els mateixos agents van obtenir, el 2013, el grau d'invalidesa absoluta per a qual-sevol feina remunerada. Gràcies a això, gaudeixen d'una jubilació daurada amb dret a una prestació d'entre 1.600 i 1.800 euros mensuals, segons apunten fonts sindicals del cos (altres fonts parlen de 1.800 i 2.200 euros, respectivament). La prestació seria per a tota la vida i suposaria, també, el cobrament de dues pagues extres. Tot i així, i malgrat que una primera petició d'indult va ser denegada l'any passat, el 7 de gener de 2015, segons ha pogut saber la Directa, Bayona i Samyang van presentar una segona petició d'indult. En l'escrit, que és en mans del govern espanyol i de l'Audiència de Barcelona demanen que s'anul·li la seva inhabilitació i puguin reincorporar-se a la Guàrdia Urbana quan surtin de la presó. Sorprenentment, no fan cap referència a la pensió vitalícia que actualment reben, i asseguren que es troben en perfectes condicions per tornar a patullar.

Les baixes van ser dictaminades per l'Equip d'Avaluació d'Incapacitats (EAI). Aquest òrgan, que analitza les sol·licituds que arriben a l'Institut Català d'Avaluacions Mèdiques (ICAM), va donar per bo els informes psiquiàtrics presentats per Bayona i Samyang. Les baixes, però, contrastaven amb els exàmens psicotècnics que els agents havien superat feia ben poc i que els habilitaven per exercir com a policies. Segons acreditaven aquelles proves, cap d'ells no presentava trastorns ni problemes evidents que els privessin de treballar a la unitat antidisturbis de la Guàrdia Urbana.

No obstant això, el tribunal mèdic va proposar la invalidesa absoluta per a Bayona i Samyang. I ho va fer quan faltaven escassos mesos perquè els agents ingressessin a la presó de Quatre Camins, en compliment de la pena imposada per les tortures a Jardine. Segons assenyala la CGT, això evidencia "la necessitat de revisar un procés amb molts indicis d'irregularitats". De moment i d'acord amb l'informe de l'ICAM, els dos policies continuaran rebent la pensió vitalícia quan surtin en llibertat. Per la seva banda, la CGT, la Intersindical Alternativa de Catalunya (IAC) i altres col·lectius exigeixen una "revisió mèdica real als agents", a fi que les prestacions siguin revocades immediatament. Durant el mateix període

La concessió de la invalidesa absoluta als dos agents implicats en el cas 4-F ha fet aixecar la sospita que, rere la decisió, hi ha un interès corporatiu

La CGT, la IAC i altres col·lectius exigeixen una "revisió mèdica real" als policies a fi que les seves prestacions siguin revocades immediatament

en què, segons els informes, mostraven símptomes d'una profunda depressió, Samyang donava classes a un gimnàs de Sant Quirze del Vallès i Bayona gaudia d'un viatge al Japó per pescar tonyines.

L'ombra de la sospita

Per concedir una incapacitat absoluta amb pensió vitalícia, cal recórrer diverses instàncies. En primer lloc, el metge de capçalera ha de derivar el pacient a un psiquiatre perquè l'explori i determini que pateix un trastorn mental greu. Amb aquest informe, l'interessat s'adreça a l'Institut Català d'Avaluacions Mèdiques (ICAM), que al seu torn trasllada el cas a l'Equip d'Avaluació d'Incapacitats (EAI), format per especialistes d'aquest organisme, de la Inspecció de Treball i de l'Institut Català de la Salut (ICS). En aquesta reunió, s'analitza la proposta i, en cas de ser aprovada, l'ICAM la tramita a la direcció de l'Institut Nacional de la Seguretat Social (INSS) perquè hi doni el vist-i-plau. En relació amb els agents de la Guàrdia Urbana, les diferents instàncies han assegurat que no hi ha hagut disparitat de criteris, però la celeritat amb què es van concedir les baixes (habitualment cal un seguiment de dos anys per atorgar una invalidesa absoluta) i el fet que fos a les portes del seu ingrés a presó ha fet aixecar la sospita que, rere la decisió, hi ha un interès corporatiu.

Un facultatiu de medicina del treball consultat per la Directa assegura que la convivència dels cossos policials amb l'ICAM pot haver estat decisiva per accelerar els tràmits i perquè Bayona i Samyang obtinguessin la baixa. Altres fonts van més enllà i consideren que, atorgant-los la pensió, l'Ajuntament ha volgut comprar el seu silenci. Un extrem que el psiquiatre i forense Leopoldo Ortega-Monasterio, redactor dels informes que van possibilitar l'assignació de les pensions, ha negat rotundament. Segons va declarar Ortega-Monasterio a *El Matí de Catalunya Ràdio*, els dos policies es "van sentir asset-

jats" i per això van patir els "trastorns psicòtics que els invaliden per seguir fent de policies". En un intent de justificar la seva decisió, el metge també va qüestionar la sentència que, el 2011, els va condemnar per tortures: "Els entenen que van fer un servei en què va ser necessari l'ús de certa violència", va assegurar.

Així, mentre que l'ICAM i l'INSS neguen cap confabulació amb l'Ajuntament de Barcelona i la Guàrdia Urbana, diferents especialistes mèdics admeten la possibilitat d'aquesta pràctica. La CGT, la Intersindical Alternativa de Catalunya i altres col·lectius consideren que la baixa atorgada als policies només persegueix amagar els casos de tortures que, avui més que mai, esquitxen la policia de Barcelona. L'Oficina Antifrau podria iniciar una investigació aviat. ◀

Hospital del Mar
/ SERGI PUJOLAR

Hospital del Mar: operant en la indefensió

Àlex Romaguera
@AlexRomaguera

Creat l'any 1947, l'Hospital del Mar -juntament amb l'Hospital de l'Esperança, el Psiquiàtric i el Pere Camps- és un dels centres mèdics dependents de l'Ajuntament de Barcelona on la Guàrdia Urbana deriva les persones contusionades en alguna intervenció policial perquè siguin ateses. També hi van passar les detingudes del 4-F, amb la sorpresa que cap facultativa no va recollir les suposades tortures que van denunciar les afectades després. Aquesta circumstància, però, no ha estranyat les professionals consultades per la DIRECTA. Segons aquestes fonts, la presència diària d'agents al centre hospitalari genera un clima on es barregen el *col·leguisme* i la pressió psicològica sobre el servei d'urgència. "És molt difícil que un R1 o R2 -residents de primer o segon any- dictaminin davant dels agents que els detinguts han estat torturats", comenta un expert en rehabilitació. Al seu parer, "els residents saben que, si qüestionen la feina de la Guàrdia Urbana, es poden estar jugant la plaça, encara més quan es tracta d'un hospital que depèn de l'Ajuntament". En relació a això, cal recordar que Joan Clos va ser gerent de l'Hospital del Mar abans de ser nomenat alcalde, pertanyia al sector del PSC conegut com "els metges". A les pors de les facultatives a l'hora de tractar les persones lesionades per la policia, cal afegir-hi els déficits del protocol que aquest cos aplica a les persones que té sota custòdia. "Ens sembla molt insuficient i ja hem reclamat que se'n millori el contingut", explica un delegat del sindicat de treballadores públiques CATAc a l'Hospital del Mar. Tant aquesta organització com la CGT han traslladat a la direcció del centre el seu enuig davant la indefensió en què es van trobar les detingudes del cas 4-F durant el seu pas per les urgències d'aquest centre. ♦

Ortega-Monasterio, un forense investigat per fals testimoni

Leopoldo Ortega-Monasterio va redactar els informes mèdics de Víctor Bayona i Bakari Samyang / CCMA

Doctor en medicina per les universitats de Barcelona i Lausana, Leopoldo Ortega-Monasterio va ser l'encarregat de l'Equip d'Avaluació d'Incapacitats que va redactar les baixes als dos agents de la Guàrdia Urbana condemnats per tortures. Si bé ha justificat el dictamen, el cas és que algunes veus qualifiquen la seva decisió d'imparcial i motivada per pressions corporatives i polítiques, ja que els dos policies havi en superat els tests psicotècnics per exercir com a antidisturbis.

No és la primera vegada que Ortega-Monasterio es troba al punt de mira per actuar, presumptament, de manera irregular. El juliol de 1988, el veterà psiquiatra i expert en medicina legal i forense va ser investigat per l'Audiència de Barcelona per un presumpte delictes de fals testimoni. Ortega-Monasterio havia assegurat, en un informe, que Antonio Sánchez Carrascosa, condemnat per un robatori amb intimidació, tenia les facultats mentals trastornades perquè era toxicòman, tot i que l'acusat havia declarat al jutjat de guàrdia que mai no havia pres drogues. Finalment, el jutjat d'instrucció número 9 de Barcelona es va fer càrrec del cas i, l'abril de 1989, va decidir arxivar les diligències obertes contra el metge forense.

Conegut per haver militat al partit Centre Democràtic i Social d'Adolfo Suárez o per participar com a forense en la defensa de l'empresari José María Ruiz-Mateos, Ortega-Monasterio va ser un dels oradors de la concentració que va organitzar la plataforma espanyolista Societat Civil Catalana (SCC) el 12 d'octubre passat. Ara, se'l torna a posar en entredit per uns informes que segons la CGT podrien vulnerar l'ètica professional.

Joan Clos: un rastre de polítiques de destrucció social

Miguel Martín
@cyatero

El polític socialista abordava els problemes de drogodependència i les defuncions per Sida com un problema de seguretat més que no pas de salut pública

Va ser una figura clau impulsant reformes urbanístiques, amb el narcotràfic com a pretext, que van desencadenar un llarg cicle de violència immobiliària

Joan Clos té l'estranya virtut d'haver estat el més destacat d'una colla en què era el menys intel·ligent, formada per polítics professionals de professions sanitàries com José Cuervo, Xavier Casas i Assumpta Escarp (licenciada en Dret, però treballadora de l'Hospital del Mar des de 1985). Aquest quartet ha estat determinant com a part de l'aparell de poder municipal. L'antropòleg Gaspar Maza considerava que la seva formació mèdica no era aliena a la seva acció política i destacava la "ideologia higienista" desplegada en la reforma del centre de Barcelona. A l'article "La vivienda como no-lugar", part del volum *Informe anual 2005 sobre el racismo en el Estado Español*, Maza escriu que "la idea de malaltia es va utilitzar constantment per qualificar tot el conjunt". Com veurem, Clos estava preocupat per la higiene, la moral de les conductes i l'estricta seguiment de les normes. Tota aquesta rectitud, però, no ha anat necessàriament a favor de la salut pública i col·lectiva.

La croada contra la droga

L'excalde va començar el seu camí polític el 1979 com a cap de l'Àrea de Sanitat de l'Ajuntament, càrrec que va exercir fins al 1983, moment en què va ser escollit regidor per les llistes del PSC. Des d'aleshores fins al 1991, Clos no solament serà el màxim responsable municipal en l'àmbit sanitari, sinó que presidirà la Sociedad Española de Epidemiología i la Sociedad Española de Salud Pública i Administración Sanitaria. A més, entre 1987 i 1991, és regidor de Ciutat Vella. Aquesta conjunció de responsabilitats té lloc en un moment particularment crític, la crisi de l'Heroïna que va segar la vida de bona part d'una generació de joves.

Al seu llibre *Viaje por el placer, la destrucción y la muerte*, Eugeni Madueño fa referència a 183 morts a Barcelona entre 1983 i 1987; una xifra que es dispara entre els anys 1988 i 1991: 98 morts l'any 1988, 167 el 1989, 140 el 1990 i 114 el 1991 (segons dades del Servei d'Epidemiologia i Estadístiques Vitals municipal, tret de les de 1991, que són de l'Institut Anatòmic Forense de Barcelona, que aporta dades del gener al setembre). Tot

això sense comptar amb les defuncions per VIH-Sida fruit de la transmissió per intercanvi de xeringues utilitzades. Entre 1989 i 1993, Barcelona ostentava, juntament amb Bilbao, la taxa de mortalitat per sobredosi més alta de l'Estat espanyol, ubicada majoritàriament a Ciutat Vella.

Joan Clos feia referència a aquesta qüestió més com un problema de seguretat que no pas de salut pública. En un article a *El Periódico*, el 5 de setembre de 1987, declarava: "Les cinc direccions en què es mou el mercat a Barcelona són els circuits d'objectes robats, la prostitució, la residència incontrolada dels consumidors, els residents il·legals i la venda dels estupefaents". Com veurem, al llarg del temps, Clos ha identificat la pobresa, la delinqüència, el treball sexual o la immigració amb problemes de seguretat per justificar diferents actuacions polítiques.

L'agost de 1988, quan s'inicia un repunt de morts que no s'aturarà fins al 1993, Clos afirma a *El Periódico*: "La solució seria que la gent deixés de punxar-se". En realitat, no es tracta d'una de les pifies que l'han fet famosos, sinó el resum d'unes polítiques prohibicionistes que ell defensava i promovia. En aquell moment, només existia un Programa de Manteniment amb Metadona (PMM), que depenia de la Generalitat itenia capacitat per atendre 100 persones, tot i que es calculava que la població addicta se situava al voltant de les 6.000. El Plan Nacional sobre Drogues aprovat l'any 1985, que Clos havia col·laborat a elaborar, establia serioses restriccions als PMM; i l'Ajuntament de Barcelona va apostar per unes polítiques d'abstinència total que, a la llarga, es van revelar com a desastroses: Segons el llibre *Morbi-mortalidad asociada al consumo de heroína*, de Maria Teresa Brugal, "la incidència del VIH entre els injectors d'heroïna va créixer de manera exponencial, coincidint amb l'etapa d'expansió dels centres de tractament orientats a l'abstinència".

Va caldre esperar fins l'any 1990 perquè es posés en marxa el primer programa municipal d'intercanvi de xeringues i, fins al 1991 perquè l'Ajuntament implementés el primer PMM. Les polítiques d'abolició del consum havien fet que el remei fos pitjor que la malaltia

La croada urbanística

Joan Clos també ha estat una figura clau en la reforma urbanística que va desencadenar un llarg cicle de violència immobiliària i que va ser inaugurat, precisament, amb el pretext de la lluita contra el narcotràfic. El febrer de 1988, la baralla entre algunes famílies gitanes i narcotraficants d'origen africà, després de la mort d'un jove gitano per sobredosi, es va convertir en una bandera mediàtica per projectar la reforma urbanística com una croada anticriminal. El març d'aquest any, Clos es va reunir amb l'alcalde Maragall, el fiscal Antonio Jiménez Villarejo, la degana dels jutjats Àngels Vives i el governador civil espanyol Ferran Cardenal i, en aquest, cas, va senyalar la immigració com a font del mal.

Al número de *La Vanguardia* del dia 26 d'aquell mateix mes, es pot llegir: "Aquesta coordinació resulta especialment important per a l'aplicació de la llei d'estrangeria -va explicar Joan Clos-, ja que l'existència de contenciosos a diferents jutjats dificulta l'expulsió del país dels estrangers que es troben en situació il·legal". Menys d'un any després, va començar l'enderroc de tota una illa de cases del Raval sud, l'illa negra, senyalada com un suposat "supermercat de

Inauguració l'any 2002 del carrer Agustí i Milà de Sant Andreu de Palomar

Joan Clos Matheu (Parets del Vallès, 29 de juny de 1949) ha estat alcalde de Barcelona (1997-2006), ministre espanyol d'Indústria i Turisme amb Zapatero (2006-2008) i ambaixador a Turquia i l'Azerbaidjan. Actualment, dirigeix el programa ONU-Hàbitat per als assentaments humans. Determinant en moments crucials i en aspectes tan diferents com les polítiques de salut pública o urbanístiques, el seu paper en el cas del 4-F no és l'únic aspecte polèmic de la seva biografia política

/ POL SERRA

la droga"; i es va obrir un període de violència institucional que es va aplicar amb una agressivitat particular durant el mandat de Clos com a alcalde, entre 1997 i 2006.

Com una premonició del que seria la seva relació amb el moviment veïnal, un mes abans del seu nomenament, el setembre de 1997, es va produir el cas Raval. El suposat desmantellament d'una xarxa internacional de pederàstia arran del qual gran part de la directiva de la Taula del Raval -l'única associació que s'havia enfrontat a la reforma urbanística del Raval públicament i davant dels tribunals- va ser encausada i, posteriorment, absolta.

És l'època de l'execució de la Rambla del Raval i l'Illa Robador; aquesta última es va saldar amb l'enderroc de 450 habitatges i 93 locals comercials i amb l'expulsió de 7.000 habitants, segons càlculs de Josep Maria Huertas i Jaume Fabre. També durant aquest període, diferents col·lectius veïnals van denunciar la violència de les pràctiques expropiadores durant la reforma del Mercat de Santa Caterina i els seus voltants, que va suposar l'expulsió de 2.000 persones i la demolició de 1.078 habitatges. Un contenciós administratiu presentat per diversos col·lectius veïnals el 2003 denunciava l'incompliment sistemàtic de la llei d'expropiació forçosa, en referència a 2.700 expedients en què l'Ajuntament, des de 1988, s'hauria estalviat prop de dotze milions d'euros. Aquestes són les dades i els esdeveniments d'un cicle de violència urbanística, les conseqüències del qual encara s'han d'estudiar a fons.

La croada cívica

Al Clos de l'última etapa a l'Ajuntament, se li ha de reconèixer que va assolir cohesionar les burgesies de Barcelona sota un sol discurs i una sola pràctica. En la guerra del civisme, l'acompanyaven noms com Marina Subirats, Victòria Camps, Oriol Bohigas o l'actual alcalde, Xavier Trias, mentre Alberto Fernández Díaz exercia de radicalitzador propagandista. Clos va justificar l'ordenança cívica per "la necessitat d'actuar en defensa de l'espai democràtic" perquè "l'ús dels espais públics és més freqüent entre els pobres que entre els rics". La normativa, que reforçava el poder de la Guàrdia Urbana atribuint "valor probatori" a la seva paraula, va establir un catàleg de comportaments sospitosos, majoritàriament relatius a pràctiques estigmatitzades o associades a la pobresa: "mendicitat coercitiva", "degradació visual de l'entorn urbà", "venta ambulants il·legal", "ús inadequat de jocs" o "oferiment i demanda de serveis sexuals".

Això s'ha traduït en casos com el que denunciava la Síndica de Greuges Assumpció Vila el 2013: "Un ciutadà afganès, que es troba en situació irregular a Espanya (...) La impossibilitat de trobar una feina fa que hagi de sobreviure dels minsos ingressos que obté de la venda ambulants il·legal (...) Des de l'any 2008, ha acumulat 177 sancions i té un deute amb la hisenda municipal d'uns 60.000 euros". Les entitats que treballen amb la gent sense sostre, prostitutes, menors o migrants poden acreditar desenes de casos semblants.

Els fets del 4-F de 2006 es produeixen precisament en aquest context i el seu desenvolupament no serà aliè a la campanya contra l'incivisme. Barcelona es va llevar sentint que l'alcalde deia que l'urbà Juan Salas havia resultat ferit per l'impacte d'un test i se'n va anar a dormir sentint dir que havia estat ferit a pedrades per uns antisistema. La croada cívica va trobar un ariet: la criminalització de les ocupacions. Joan Clos es va acomiadar sent fidel al seu gran art i va deixar un rastre de polítiques de destrucció social. ◀

Eva Martí:

ENTREVISTA A ISABELLA LORUSSO I EVA MARTÍ

Concha Pérez, Mika Etchebéhère, Cándida Méndez, Rosario Sánchez *La Dinamitera*... són algunes de les dones que, al principi de la Guerra Civil, es van enrolar a les milícies. Però, més enllà del camp de batalla, moltes van jugar un paper decisiu a la rereguarda, on van subvertir els rols i van conquerir espais de llibertat. Tant la investigadora Isabella Lorusso com Eva Martí, de l'editorial Cambalache, s'han apropiat a les vivències d'aquestes dones. Lorusso va compilar algunes de les seves històries com a militants, al front i la rereguarda, al volum 'Mujeres Libres'. Martí ha estat treballant en la reedició de 'Mi guerra de Espanya', de Mika Etchebéhère, capitana d'una columna miliciàna del Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM). Arran d'un debat organitzat per l'editorial Virus, conversem amb totes dues sobre els rols, les reflexions i les experiències que van viure les dones en aquells moments de guerra i revolució.

Gemma Garcia
@gemma_g_fabreg

Quan pensem en dones i revolució, sovint ens vénen a la memòria imatges icòniques de milicianes amb fusells. Sabem quantes dones van anar al front durant la guerra?

Eva Martí: És difícil quantificar-les perquè no hi havia cap registre, moltes hi arribaven acompanyant els seus fills o companys. Em consta que s'està intentant fer un recompte aproximat a través d'imatges i documents...

Isabella Lorusso: Maria Manonelles, per exemple, va ser al front acompanyant Josep Rovira, capità d'una columna del POUM. Cal tenir en compte que, el 1937, el partit comunista i els mateixos anarquistes van obligar formalment les dones a retirar-se del front. També es van dissoldre les milícies anarquistes -es van militaritzar- i, per tant, la majoria de les combatents van ser-hi molt poc temps. Tot i així, n'he entrevistat moltes que s'hi van quedar. Contra la voluntat dels seus companys, dones com Concha Pérez o Blanca Navarro van restar al front, pràcticament amagades. Entre les que van arribar a combatre, també hi ha casos com el de Mika, *La Capitana*...

Mika Etchebéhère va comandar una columna. Va ser una excepció?

E.M.: Hi ha algun cas més, com el de Cándida Méndez, que tenia un càrrec de tinenta d'artilleria, però són clarament inusuals. Com succeeix en el cas de Mika, que pren el comandament quan mor el seu company Hipólito, moltes vegades arriben a aquestes posicions perquè hereten el càrrec. Al llarg del recor-

regut dels testimonis, ens preguntem si eren dones diferents a la resta i, pel que ens expliquen Mika, Cándida i altres, els homes que tenien sota el seu comandament les veien asexuals, més aviat com a mares i no pas com a transgressores. Per a molts, eren dones combatents que acompanyaven marits o companys i, alhora, assumien un rol maternal. Un dia, els soldats de la columna que comandava Mika van anar a Madrid a divertir-se; això va fer que reflexionés: què passaria si ella, dona i companya d'un comandament mort, fes el mateix?

I.L.: Tal com tracta la pel·lícula *Terra i Llibertat*, hi havia la concepció que totes les dones que anaven al front eren prostitutes. És cert que, amb la revolució, va haver-hi prostitutes que es van alliberar i van anar al front per integrar-se a les milícies. Més enllà del prejudici, d'alguna manera, les que van anar al front eren *prostitutes*: dones lliures que havien trencat molts lligams.

E.M.: Mika reflexiona sobre aquests temes. Per una banda, sent un cert rebuig cap a les dones prostitutes que s'integren a la milícia i, per l'altra, s'adona de les llibertats que tenen, valora com viuen la seva sexualitat, el seu cos... Exposa la contradicció que viu i sent.

Com van exercir el poder dins les milícies?

E.M.: Com hem dit, són poques les que arriben a aquests càrrecs. Quan hi arriben, es plantegen preguntes. Dubten de la seva formació militar, es qüestionen com transmetre les ordres que els arriben... Confeccionen el poder des d'una

“Les dones qüestionaven el poder des de dins de la milícia”

/ IRENE LÓPEZ

visió que té a veure amb la seva militància anarquista, però, al mateix temps, amb la seva posició com a dones. Es qüestionaven el poder des de dins de la milícia.

Mika hi reflexiona a 'Mi guerra de España'...

E.M.: Quan accedeix al comandament de la milícia, s'adona que no té la formació que ha de tenir un capità. Immediatament, decideix fer de cadena de transmissió de les ordres a la columna, per a la presa de decisions col·lectives, amb un funcionament assembleari. Arribarà a tenir més de 100 homes sota la seva responsabilitat i establirà relacions de confiança a través d'un acompanyament constant, compartint els dubtes i les decisions i cuidant -quelcom que les dones han fet al llarg de la història i no s'ha reconegut. Mika es pregunta si, com ella, hi hauria algun capità de l'exèrcit arrossegant-se amb un flascó de xarop per una trinxera excavada a 50 metres de l'enemic amb l'objectiu de donar-ne una cullerada a cada milícia. Continuament, manifesta que no entén el comandament com l'exercici de poder sobre la resta, sinó com un exercici col·lectiu on totes i tots estan arriscant la vida, patint i passant gana i fred en una situació constant de perill. D'alguna manera, com els zapatistes, creu en el manar obeint: entre totes, són capaces de dur a terme les ordres qüestionant-les. Duen aquesta necessitat de canvi i de transformació social al camp de batalla, a les trinxeres. Els avenços es donen en un context d'excursionisme que és la guerra i, com que es poden subvertir els rols a una velocitat molt més ràpida que en un

moment de vivència més quotidiana, ho aprofiten i, continuament, es qüestionen i es pregunten coses. No entenen el dubte com una debilitat, sinó com una contribució per construir aquella societat diferent per la qual estan lluitant.

Al front, també es reproduceix la divisió sexual del treball que dominava socialment?

E.M.: Elles testimonien que, en algunes de les columnes mixtes on s'intenta establir la igualtat entre milicians i milicianes, les dones de seguida passen a fer tasques de cures: són les cuineres, les infermeres, les que fan de correu i les tasques administratives... A les poques que tenien armes, els les van prendre sota el pretext que no tenien formació militar, que estaven entorpidint la tasca al front. Mika recull diversos testimonis de companyes que volen quedar-se a la seva columna perquè allà no hi fan "treball de dones". Al cap i a la fi, estan disposades a morir per una revolució, però, com expressen, "no amb un drap a la mà". Estan canviant la societat perquè les dones tinguin accés a la igualtat de drets, quan aquesta igualtat ni tan sols existeix en el dia a dia del combat.

I.L.: Penso, també, en la maternitat. Moltes dones que van anar al front eren molts joves, es plantejaven tenir fills. Entre tantes guerrilleres, recordo Manuela Rodríguez, militant del PSUC. Acabada la guerra, van decidir continuar combatent en la clandestinitat, però ella s'havia de responsabilitzar de la criatura: on la podia deixar quan havien de desenvolupar accions? Cada vegada que havia de dur a terme alguna acció o atemptat, la

“

En algunes de les columnes mixtes on s'intenta establir la igualtat entre sexes, les dones de seguida passen a fer tasques de cura

La capitana Mika Etchebéhère recull testimonis de companyes que volen quedar-se a la seva columna perquè allà no hi fan 'treball de dones'

”

“

En un moment d'excepcionalitat en què es podia subvertir molt ràpid, les dones de la rereguarda van accedir a determinats espais, vetats fins aleshores. Surten de les seves cases i entren al món del treball

”

deixava a casa els seus sogres, a Extremadura, i després la recollia. Com a dona, assumia més responsabilitat que el seu marit.

Quan parlem de dones al front, hem d'afegir al front de la rereguarda. Quines tasques hi van desenvolupar?

I.L.: El grup Mujeres Libres, amb 20.000 afiliades, exclusivament dones, va fer una tasca molt important tant al front com a la rereguarda. Vaig poder entrevistar Pepita Carpena -que s'encarregava de la propaganda- i em va relatar que visitaven els pobles on mai no havien sentit parlar de la lluita de les dones i qüestionaven la vida quotidiana. Feien xerrades de sexualitat, sobre relacions i, fins i tot, tímida, de l'homosexualitat -el lesbianisme estava totalment invisibilitzat. Ho desenvolupaven en un diari que es deia *Mujeres Libres*, que distribuïen pels pobles. L'educació i la difusió de la cultura van ser eixos fonamentals. Despectivament, les anomenaven Mujeres Libres perquè, pel fet de ser més obertes i lliures, hi havia homes que pressuposaven que estaven *disponibles*. En aquells moments, hi va haver avenços molt importants en drets socials, com la legalització de l'avortament que va promulgar Frederica Montseny, anarquista i aleshores ministra de Sanitat.

E.M.: Precisament perquè era un moment d'excepcionalitat i es podia subvertir molt ràpid, les dones de la rereguarda van accedir a determinats espais, vetats fins aleshores. Entren al món del treball i surten a l'espai públic, surten de les seves cases, fet que suposa una ruptura total. Prenen decisions individuals i col·lectives i sostenen la vida a la rereguarda, fins i tot fabricant municions. No es podria haver produït una resistència als fronts sense les dones que sostenien el país: s'encarregaven que les fàbriques funcionessin, que hi hagués producció agrària, que tot es distribuís, que les famílies no es desestructuressin... La

ruptura més important es produïa en la vida quotidiana, una transformació que, segurament, els va costar molt d'abandonar quan va acabar la guerra. Van patir la repressió i es van haver de tornar a tancar dins la llar. Si avui dia encara estem disputant els espais públics, no m'imagino com devia ser aleshores. Per a moltes d'elles, després, arriba l'exili, la presó i l'oblit i el silenci del que podria haver estat i mai no va arribar a ser...

També es va assignar el paper de pujar la moral als soldats a les dones...

E.M.: Van esdevenir madrires de guerra, una figura que sorgeix el 38 als dos bàndols, quan ja s'havien militaritzat les milícies. Es tractava d'escriure cartes als soldats per encoratjar-los i, alhora, fer-los oblidar la realitat quotidiana al camp de batalla. També anaven al front temporalment com a cuidadores: preparaven menjar, rentaven roba i acompanyaven els combatents. Per a aquests últims, això va esdevenir una mena d'agència matrimonial. I l'intercanvi massiu de cartes posava al descobert les posicions de les diferents columnes. Les lluitadores antifeixistes van posar fi a la figura patriarcal i de servilisme, però, al bàndol nacional, es va mantenir fins al final de la guerra.

Tot i les transformacions que es van produir, l'emancipació de les dones se supeditava a la dels treballadors?

I.L.: Al començament, hi havia la idea general que, primer, s'havia de guanyar la guerra i, després, fer la revolució. I un cop dins la revolució, la de les dones o feminista ja es faria després. Les dones eren a la cua. La idea d'anar graó a graó no va ser possible. En un procés revolucionari, o ho aconseguïeu alhora o no ho aconseguïeu. Hi va haver moltes col·lectivitzacions de terres, fàbriques, idees, relacions... tot

/ SÒNIA CALVÓ

es va qüestionar, però la idea general dels companys era: primer nosaltres i després elles.

E.M.: És important subratllar que les dones van portar les lluites a l'interior de les cases, però que, alhora, les seves demandes es vivien com quelcom fraccionari. Aquest fet s'ha repetit al llarg de la història. Les sufragistes cometien atemptats, segrestos i vagues de fam, però, quan estaven a punt d'aconseguir un canvi, va esclatar la Primera Guerra Mundial i el que reclamaven va deixar de ser prioritari. Aquí passa exactament el mateix. Fins i tot, moltes tenen clar que la prioritat és la lluita del partit i del proletariat i, en darrer terme, ve la lluita de les dones. Continuament, als seus espais col·lectius, senten dir que els seus qüestionaments sobre com estar, com ser o com cuidar fragmenten la lluita. Les integrants de Mujeres Libres són les úniques que qüestionen com ha de ser la revolució cap endins i cap enfora: afirmen que, si no s'aconsegueix la igualtat, la guerra no és revolucionària.

La memòria és dels vencedors i els homes?

E.M.: Hi ha hagut un avenç els darrers anys i, des de l'acadèmia o els mateixos moviments socials, es rastreja el passat buscant aquestes dones que han anat transformant la societat per convertir-la en allò a què aspiraven, que han obert senders pels quals transitem avui. Però la Història amb majúscules no escriu sobre les dones, si escriuen els vencedors, escriuen els homes. Encara queda molta feina de recuperació d'aquesta memòria per fer; no tant d'arqueologia, sinó d'aprenentatge de les lluites d'aquestes dones, ja que moltes es reflecteixen en el nostre present. La tasca de recerca té a veure amb les nostres pròpies incerteses com a militants avui. Hem de tenir clar que l'única batalla que es perd és aquella que s'oblida, que acaba tapada per altres visions de la història i altres objectius d'aquestes visions. ◀

Mika Feldman de Etchebéhère / ARXIU

2014). Un llibre autobiogràfic que, segons el mateix escriptor argentí Julio Cortázar, "testimonia alguna cosa que va més enllà de la guerra" i que toca de ple els problemes del seu temps, el seu "incessant esquinçament" i la seva "invencible esperança".

Jueva d'origen rus, va néixer a Moisesville, a la província argentina de Santa Fe, el 1902. De ben jove, Mika va conèixer les idees anarquistes. Amb el grup universitari Insurrexit, va editar una revista on qüestionava la política de les sufragistes, en part, perquè –argumentava– no havien entès que, mentre no hi hagués revolució social, no hi hauria emancipació de la dona. Va militar al Partit Comunista Argentí, d'on va ser expulsada per qüestionar la política de la Internacional Comunista, igual que el seu company Hipólito. A partir d'aleshores, tots dos recorreran junts l'Europa convulsa: Madrid després de la proclamació de la República, Berlín el 1932, París el 1933 i, de nou, cap a Madrid l'any 36, abans de l'aixecament feixista. Quan esclata la guerra, no dubten a unir-se al combat. El 21 de juliol, "dos camions, tres cotxes de turisme, cent homes, trenta fusells i una metralladora sense tripode orgullósament instal·lada dalt d'un camió constitueixen la columna motoritzada del POUM comandada per Hipólito Etchebéhère...". Quan el seu company va morir, durant el primer enfrontament a Atienza, Guadalajara, Mika es va convertir en l'única dona amb grau de capitana de la Guerra Civil.

En el context posterior de repressió contra anarquistes i comunistes del POUM, *La Capitana* va ser detinguda al front de Guadalajara, el maig de 1937. La van acusar de "desafecta" a la República i la van traslladar a Madrid. Va ser alliberada gràcies a la intervenció del cenetista Cipriano Mera. S'incorporà a l'organització de dones Mujeres Libres, però, un cop acabada la guerra i després de fugir a Buenos Aires, va tornar a París. Allà, va participar en el maig de 1968 i, més tard, en les marxades contra la dictadura militar argentina. Mika va morir el 7 de juliol de 1992.

Mika, 'La Capitana'

"Les noies que estan amb nosaltres són milicianes, no criades. Estem lluitant per la revolució tots junts, dones i homes, d'igual a igual, ningú no ho ha d'oblidar. I, ara, ràpid, dos voluntaris per la neteja". Amb aquestes paraules senzilles i clares, Mika Etchebéhère es dirigeix, l'any 36, als homes de la columna del POUM que comanda, quan li retreuen que, en altres batallons, són les noies les que renten la roba i apedacen els mitjons. Quan es converteix en *La Capitana*, l'assalten un conjunt de dubtes i contradiccions que es recullen a *Mi guerra de España* (Cambalache,

Filmografia recomanada

Part de la filmografia recollida al llibre 'Mi guerra de España', de Mika Etchebéhère (Cambalache, 2014)

Mika, mi guerra de España

Fito Pochat, Javier Olivera (2013)

Documental argentí que segueix els passos de la miliciana Mika Etchebéhère narrats al llibre del mateix títol. Els directors són nebots-nets del matrimoni Etchebéhère.

Indomables, una historia de Mujeres Libres

Juan Felipe (2011)

Recuperació de la història de l'organització Mujeres Libres a través del testimoni de les protagonistes i els apunts d'algunes historiadores.

De toda la vida

Lisa Berger i Carol Mazer (1986)

Recopilació d'entrevistes a membres de Mujeres Libres. Relaten la seva participació a la guerra i la seva lluita diària com a anarquistes i com a dones.

Mujeres del 36

Ana Martínez (1999)

Documental sobre les dones que, durant la República i la Guerra Civil, van lluitar per canviar el seu paper a la societat. La pel·lícula mostra com era el seu dia a dia.

Quinze membres de diferents col·lectius antirepressius, reunits / ENRIC CATALÀ

“Les mares ja no plorem, ara lluitem”

Familiars d'activistes que han patit tortures, processos judicials i penes de presó comparteixen les seves experiències. Insisteixen en una evidència de vegades qüestionada: la dissidència no és cap delictes

Anna Celma, Ramon Samblas
@Acelmamelerero, @juanikusturica

Després de patir l'aïllament i la persecució, assenyalen als mitjans de comunicació massius com a còmplices de la criminalització de les protestes ciutadanes

Quan es produeixen excepcions dins del panorama comunicatiu, com ha succeït amb l'emissió del documental 'Ciutat morta', l'impacte és enorme

L'escenari de lluites socials contra els efectes de la crisi ha deixat un rastre de detencions i d'emprisonaments. Han estat represaliades moltes persones que, en el seu dia, van aixecar la veu, es van organitzar i van sortir al carrer per rebutjar un ordre establert: aquell que prioritza el dret a la propietat privada per sobre del dret a una vida digna.

Això ha conformat un panorama d'autèntica distòpia per a moltes famílies d'encausades. Es veuen en un laberint, molts cops sense sortida, de processos judicials; també s'enfronten a la tortura, les vexacions i la presó. La massificació d'aquestes represàlies, que han esdevingut quelcom quotidià per a les persones que lluiten, ha provocat una resposta col·lectiva. Les víctimes de la repressió, juntament amb les seves famílies, cerquen fer front a aquesta problemàtica en grup, basant-se en el suport mutu entre les xarxes afectives i tenint molt clara la seva innocència: la dissidència no és un delictes.

Un dia després d'una xerrada informativa contra la repressió, duta a terme a les Cotxeres de Sants el dia 6 de febrer, ens

trobem amb algunes d'aquestes persones que s'han organitzat per reaccionar davant les persecucions judicials, penals i policials. Parlem amb Mariana Huidobro -mare d'un dels emprisonats del Cas 4F-, amb activistes del col·lectiu madrileny Madres Contra la Represión, amb familiars de les encausades pels fets esdevinguts arran de l'Efecte Can Vies agrupades en la Xarxa Anti-repressió de Familiars de Detingudes i amb Isabel. Aquesta última és la mare d'Isma Benito, detingut i emprisonat durant la vaga general del 29-M del 2012 juntament amb Dani Ayash. Tots dos acusats s'enfronten a peticions de 8 anys i 9 mesos de reclusió.

El 15M i l'extensió de la repressió

No és gaire comú tenir a tantes famílies de represaliades i d'activistes, participants de fins a quatre campanyes diferents que denuncien abusos de poder, assegurades al voltant d'una taula. Es reuneixen per atendre als mitjans de comunicació i analitzar les diferents situacions que les han menat cap a l'escenari en què viuen: part del seu dia a dia consisteix a denunciar la injustícia que pateixen els seus fills i filles. Totes van acceptar participar en aquesta trobada; algunes, fins i tot, van aprofitar per convidar altres familiars de persones en situacions similars.

Amparo és l'àvia d'Alfonso Fernández, militant antifeixista condemnat a quatre anys de presó per tinença d'explosius en una vaga general. El cas Alfonso ha despertat molts interrogants, i partits com ERC o BNG han reclamat el seu alliberament. Amparo denuncia que aquesta mena de casos es veuen condicionats per la manipulació mediàtica i una criminalització oberta: “Els mitjans que veu la gent del carrer diàriament són els que ens perjudiquen, perquè només mostren el vessant més negatiu de tot”, afirma. Per això, quan es produeixen excepcions dins del panorama comunicatiu generalista, l'impacte és enorme. L'emissió del documental *Ciutat morta* a TVC ha aconseguit remoure consciències, fer entrar la realitat dels muntatges policials a les llars catalanes. Mariana Huidobro defensa que res d'això no hauria estat possible sense el 15M i les mobilitzacions socials sorgides d'ençà de l'any 2011.

Malgrat tot, segueix sent difícil combatre la complicitat mediàtica entre els grans mitjans i els òrgans de poder. Una mostra n'és la portada de l'edició d'*El Periódico* publicada el 23 de gener passat: criminalitzava de nou Rodrigo Lanza fent ser-

“Les indignades del 15M van sortir al carrer creient que podrien manifestar-se lliurement. No s’esperaven la repressió ni la violència que van patir”, explica Elena Ortega

vir declaracions policials desestimades per un jutge. L’endemà, Lanza les desmentia, “però el mal ja estava fet. Va aparèixer a la televisió una notícia sense fonament. Aquestes són les seves armes i les saben fer servir, aquesta és la por que ens implanten. Hem de poder respondre a situacions així, que et poden destruir emocionalment”, declara Huidobro.

Elena Ortega, de Madres Contra la Repressió, també marca com a punt d’inflexió el 15M a la Plaça del Sol. “Va ser un moment de canvi, amb unes acampades a les quals va acudir gent molt diversa, que no militava a grups polítics d’esquerra ni a sindicats alternatius. Les indignades van sortir al carrer creient fermament que podrien manifestar-se lliurement i van descobrir, per primera vegada, que les forces de l’Estat no respectarien els seus drets. No s’esperaven la repressió ni la violència que van patir”, relata l’activista madrilenya.

Des de Barcelona, Núria González, membre de la Xarxa Anti Repressió Familiars de Detingudes, recorda el 15M com el moment en què “la lluita va saltar dels barris, es va estendre per tota la ciutat i més enllà. La dissidència es va fer més generalitzada, i també la repressió”. Les familiars sovint han d’anar a comissaries i hospitals a recollir les joves que han estat torturades físicament i psicològica.

Paloma, activista de Madres Contra la Repressió a Vallecas, explica que aquesta violència sistèmica no les sorprèn “perquè fa molts anys que pares i mares de Bukaneros vivim com apallisen les nostres filles”. Bukaneros és una pena de seguidors del Rayo Vallecano, famosa per la seva ideologia crítica. Ara, però, la repressió s’ha ampliat i cada vegada més persones viuen aquests tràngols. L’Antoni, un dels pares de Can Vies, recorda la incredulitat dels primers dies, després de veure com s’havia torturat i acusat els joves. “No creïem que les coses funcionessin així. No ens ho podíem creure. Aleshores és quan t’enrabies, al veure la realitat”, confessa.

L’impacte d’un documental

Elvira, de la Xarxa Anti Repressió, pren l’exemple de *Ciutat morta* com una via per ajudar a evitar l’estigmatització i la criminalització que pateixen les represaliades. “Quan hem explicat què ha viscut el nostre fill arran del procés de Can Vies, ens han començat a entendre d’una manera més generalitzada després del visiona-

D’esquerra a dreta: Paloma, mare de Javier, víctima de la tortura policial; Luis, antic pres polític membre de Madres contra la Repressió; Mariana, mare de Rodrigo Lanza, un dels encausats del Cas 4F / ENRIC CATALA

ment del documental. S’han adonat que no és un cas aïllat. Ara el nostre relat ha pres una dimensió nova de cara a les persones amb qui en parlem. Abans, ens havien arribat a tractar de terroristes”, afirma. Aquesta és una sensació compartida per la Isabel, la mare de l’Isma. Emocionada, confessa que se sentia obligada a justificar-se, que havia d’estar demostrant constantment que els seus fills no havien fet res. Luis, ex-pres polític i membre de Madres contra la Repressió, defensa que cal fomentar la mobilització i l’organització: “La repressió és el braç executor que paralitza la societat. S’ha de potenciar una pedagogia del que són les lluites, de per què i per a què ens reprimeix el sistema. Hem de combatre la idea fonamental que aquest ens imposa: la por”, assegura. L’activista afegeix que no només s’ha de lluitar contra l’estigma extern, sinó que alhora cal fer fronts comuns per no caure en un parany: creure que allò que es difon a través de mitjans de comunicació generalistes és la realitat. Això s’ha d’evitar fora i dins dels tribunals. I és que, com relata Paloma, “et trobes amb advocats que et diuen que la teva paraula no val res davant de la d’un policia”.

Tot i els seus relats colpidors, aquestes mares i pares no es deixen envair per la por ni per la criminalització a la qual es veuen sotmeses. Tenen molt clar que, si les seves filles són represaliades, és per implicar-se en lluites de caràcter social. El principal objectiu, més enllà de fer front a les conseqüències jurídiques i policials de cada cas, és que aquests càstigs no aturin les lluites comunes. També cal evitar que les afectades

interioritzin la marginació a la qual el sistema vol sotmetre-les.

Pel que fa als períodes electorals d’enguany, Elena Ortega ho té molt clar: “Exigim als polítics que siguin escollits a les properes eleccions que acabin amb l’espiral repressiva que vivim. Exigim l’amnistia de totes les encausades i empresonades per haver lluitat contra la crisi”, afirma aquesta mare-activista, mentre les presents assenteixen.

La força i el dinamisme que mostren totes rau en la seva convicció: la dissidència no és cap delictes. Malgrat tot, la reacció institucional a les protestes deixa petjades inesborrables que ningú desitja. “Estem parlant de persones, amb noms i cognoms. Cada vegada que algú és detingut a causa de la repressió, tot el seu entorn esdevé víctima d’aquesta situació”, explica Rosa.

Les mares coincideixen en parlar del Quart Grau emocional en què viuen preses les famílies d’acusades. Sobtadament, desmuntar un muntatge policial passa a ser el seu objectiu vital. Mariana confessa que ho va perdre tot: “Vaig perdre la feina, la casa, la parella. Ara la meua vida és el 4F. T’ho canvia tot, però no me’n penedeixo mai perquè estic on em correspon estar, al costat del meu fill”, declara amb fermesa. Les mares i els pares assenteixen. Saben bé de què parla. ◀

Hem recollit fragments d’una conversa extensa. Podreu trobar-ne més extractes a un vídeo que es publicarà al web de la Directa.

Gamergate: intentar expulsar les dones del món tecnològic

Grup de Recerca JovenTIC
@JovenTIC

Des dels anys 80, la informàtica va passar a destinar-se als nois de la casa, que s'iniciaven amb les primeres miniconsoles de Nintendo i les màquines recreatives

Originalment una campanya contra la falta d'objectivitat en alguns crítiques de videojocs, el Gamergate va degenerar en assetjaments masculistes

Es diu que la relació entre les dones i les tecnologies és força problemàtica, i que integrar-les en aquest àmbit és un dels principals reptes de la nostra societat. Un repte que s'enfronta a una sèrie d'estereotips durs de pelar. Tanmateix, la història d'aquesta relació no és tant una història de prejudicis sobre les capacitats de les dones com una història de discriminació pura i dura, tal qual. Per comprendre la distància actual que hi ha entre les dones i la tecnologia, cal recordar la història de la seva expulsió. Perquè abans hi eren: si actualment creiem que la tecnologia no és cosa de dones, és sobretot conseqüència d'haver-les fet fora.

Des que Ada Lovelace va realitzar el que es considera el primer programa de la història l'any 1844, i Grace Hooper, cent anys més tard, va fer el primer compilador, han passat moltes coses. La més important és que les dones han estat desterrades de la informàtica. Durant els anys 50 i 60 es considerava una activitat especialment recomanable per a elles, com encara succeeix a molts països asiàtics i musulmans. S'ha arribat a dir que elles no són aptes o no tenen interès, però la informàtica ha de passar a ser una creació col·laborativa d'homes i dones.

La informàtica moderna, espai masculí

Als anys 80, les dones van assistir atònites a l'entrada dels ordinadors (els Commodore, els ZX de Sinclair, els primers Apple) a les habitacions de casa: no a les seves, sinó a les dels seus pares o a les dels seus germans, i és que a diferència d'altres professions que només podien dur-se a terme en espais laborals i institucionals, en espais reclamats per la lluita feminista i sindical, la informàtica es va començar a practicar de manera lúdica a l'espai més patriarcal de la nostra societat: la família. Un espai on els recursos es repartien per ordre d'importància i suposada rendibilitat i per tant, gairebé sempre en últim lloc a les noies.

Conseqüentment, es va començar a exigir als aprenents d'informàtica que arribessin a la universitat dominant la matèria, una condició que elles no podien complir. Les naixents empreses d'informàtica es van anar configurant com a veritables clubs d'amistat masculina on les dones no eren gens benvingudes.

Paral·lelament, el món dels videojocs de seguida es va estrènyer, passant de ser una activitat per a tota la família, amb les consoles Atari o Magnavox connectades a la televisió del menjador, a ser només per als nois de la casa que solien rebre les primeres miniconsoles de Nintendo (les Game & Watch). De manera semblant, les primeres màquines recreatives potents es van ubicar als bars, uns espais on només eren benvinguts els nois. D'aquesta manera, els jocs ràpidament van passar a reflectir en exclusiva els interessos, aficions i fantasies masculines. Les dones, que conformaven quasi el 40% de les estudiants d'informàtica als anys 80, ja no suposen ni el 10% de l'alumnat en gran part de les universitats occidentals.

Malgrat tot, amb l'arribada del nou segle el món dels videojocs s'ha anat expandint a públics més diversos. Els jocs casuals, l'aparició dels smartphones, de les tablets i de tota una sèrie d'eines més accessibles per crear videojocs; l'entrada de creadors de videojocs provinents d'altres classes, sexes i interessos; tot plegat ha generat altres continguts, noves maneres de jugar i jugadors diversos. És en aquest nou context de difusió i participació que un grup d'homes jugadors comencen a veure amenaçat el domini d'una esfera cultural que havien considerat pròpia.

Fúria contra el canvi

La història de les minories dominants, batent-se a mort per mantenir els seus privilegis, acaba de viure recentment un episodi més, conegut amb el hashtag Gamergate. Aquesta vegada

/ ZULEMA GALEANO

no es tracta d'homes metges o advocats bloquejant l'entrada de les dones a la seva professió, ni de masclistes (homes i dones) argumentant contra tota evidència que moren tants homes com dones de violència "domèstica". Aquesta vegada els seus protagonistes són homes jugadors. El que està en joc és el domini dels terrenys de la tecnologia i de l'oci, dos espais en els quals els privilegis que dona el fet de ser jugador home, blanc, de classe mitjana i occidental són abundants.

En primer lloc, dominar la tecnologia suposa dissenyar i crear el present i el futur de la nostra societat en base a unes necessitats exclusives. Comporta, també, que els assoliments de les persones com ells seran públicament reconeguts i registrats en la història oficial. Això implica que, quan tinguin problemes, gent com ells els ajudaran a resoldre'ls i comprendran les seves preocupacions. Tot plegat reduirà la seva vulnerabilitat i la seva dependència d'altres persones expertes, a la feina i a casa -perquè a casa, ja se sap, regnen les dones; sempre. En segon lloc

i des de la perspectiva de l'oci, gaudir de la informàtica i dels videojocs implica tenir temps lliure i no estar col·lapsats per les responsabilitats, per cap maduresa emocional presuposada. El privilegi de jugar com a home consisteix en què ningú els abassegarà, els molestarà ni comentarà el seu físic. Ningú intentarà tocar-los, ni físicament ni virtualment. Ningú no els dirà que els jocs no són per a ells ni que la gent com ells no saben jugar, ni se sentiran obligats a demostrar cada vegada que ells no representen tot el seu gènere. Els seus errors només seran seus i de ningú més. Quan vagin a comprar tothom entendrà que no estan comprant jocs per al seu germà o el seu xicot; quan juguin, sempre trobaran personatges amb els quals sentir-se identificats i divertir-se. Sempre.

El Gamergate va agafar força manifestant-se en forma de campanya per atacar la manca d'objectivitat de certes publicacions de crítica de videojocs. Curiosament va començar per les més favorables als i les creadores independents, *crow-*

Alguns internautes evidencien, a través del seu acarnissament en fòrums i xarxes socials, que senten en qüestió el domini masculí dels àmbits de l'electrònica i de l'oci

funded, de grups minoritaris, etcètera. Però l'afer ha derivat en una campanya d'assetjament brutal contra algunes dones creadores i crítiques del món del videojoc. En alguns casos, van haver de deixar el món dels videojocs com a professió; en altres, van haver de marxar de casa seva temporalment davant la difusió de les seves dades personals per les xarxes socials. Les amenaces sobre la seva integritat física eren cada vegada més fortes i creïbles.

Tornar a compartir

L'acarnissament del Gamergate és potser una mostra que ja hem entrat en la fase del cos a cos, i que per tant estem assistint als darrers esbufecs, violents, criminals i perillosos, molt perillosos encara, del privilegi masculí en el món dels videojocs. Quins privilegis es perden si les dones també juguen i creen videojocs que interessin els membres d'altres grups socials? Segurament el privilegi de poder comportar-se de forma masclista amb impunitat, sense que ningú els faci comentaris sobre les seves actituds ni se senti agredit pel seu comportament en un entorn d'homes jugadors. Tant si tenen fonaments lògics com si no els tenen, les pors poden ser usades de forma molt racional per actors amb interessos polítics concrets. Per exemple, amb la finalitat d'estimular formes de pensament reaccionàries i anti-feministes, en pro d'una ideologia conservadora que abogui pel manteniment i la recuperació de tots els privilegis de les minories dominants.

El món dels videojocs es considera el boc expiatori dels mals del món: o se'ls culpa de tots els mals o bé se'ls vol fora del món i de les seves problemàtiques ja que 'només' són un joc. La qüestió és que són un espai social de relació, creació i reproducció social i cultural. Com en qualsevol espai social, la societat completa es reproduceix en el seu si. Així doncs, no és estrany que emergeixin en aquest àmbit totes les tensions i resistències sobre com volem viure, jugar i imaginar-nos la nostra societat futura.

No es tracta de treure les joguines als nens que ja les tenen, sinó de compartir-les. Encara que a alguns els pugui semblar que es tracta d'expulsar els homes de la seva comunitat en el món del joc i de la tecnologia, o bé de *polititzar* un espai merament d'*entreteniment*, tot és més senzill: acceptar que es torni a compartir aquest espai comú del qual es va expulsar les dones. ◀

MISSATGERIA TREVOL
NEIJA TREVOL
1984 2014
934.988.070
eco⁵ GRUP COOPERATIU

2ª edició
ISBN 978-84-617-2798-8
384 pàgs.
el grillo libertario
distribuidora anarquista
www.nodo50.org/elgrilloliberalario
elgrilloliberalario@nodo50.org

Un reflejo de la sociedad
Crónica de una experiencia en las cárceles de la democracia
Amadeu Casellas

KEEP CALM AND WATER IDEAS
Laboratori d'Emprenedoria Social Cooperativa
www.labcoop.coop

QUESONI
Sonorització
Il·luminació
Audiovisuals
quesoni.cat
info@quesoni.cat
tel. 931 88 55 25

22-23

La sensació de vulnerabilitat fa que 7.000 jueus francesos hagin emigrat a Israel l'any 2014

24

L'esquerra gal·la pot esdevenir el factor que possibiliti un canvi de rumb polític a Europa

Violència policial als EUA: la població negra com a objectiu

Les morts de Michael Brown i Eric Garner han tornat a mobilitzar la comunitat afroamericana, que reclama el final de l'estigmatització: un jove negre té vint-i-una vegades més possibilitats de ser disparat per agents que el seu homòleg blanc

La recent onada de protestes ha arribat a Berkeley, un antic enclavament en la lluita pels drets civils / CLARA ROIG

La resposta repressiva a les mobilitzacions ciutadanes ha evidenciat que la majoria dels cossos de seguretat locals s'han militaritzat

Clara Roig Medina
Berkeley (EUA)

Als Estats Units, la comunitat afroamericana s'ha aixecat contra la violència policial que sistemàticament l'assetja. A Ferguson, l'agost de 2014, un noi negre de 18 anys, Michael Brown, va morir a mans d'un agent blanc de 28, que el va disparar almenys sis cops. El cos del jove va romandre quatre hores a la intempèrie. Setmanes abans, Eric Garner, un pare de sis fills, també negre, va morir ofegat per agents de la policia de Nova York mentre l'intentaven immobilitzar. Abans de morir va cridar onze cops "I can't breathe" (no puc respirar), frase que s'ha convertit en el lema de les protestes.

La mort de Brown ha mobilitzat les masses. Però els que acabem d'esmentar només són dos d'entre milers de casos, la majoria dels quals passen desapercebuts. La comunitat negra protesta perquè, segons demostren diverses investigacions, cada 28 hores un home negre mor a mans d'un agent policial, perquè un jove negre té vint-i-una vegades més probabilitats de ser disparat per la policia que el seu homò-

leg blanc. I en definitiva, perquè les vides negres compten (d'aquí el lema "Black Lives Matter").

A la Costa Oest dels Estats Units, a l'altra banda de la Badia de San Francisco, hi ha una petita ciutat d'uns 100.000 habitants que ha estat titllada de visionària: Berkeley. El seu departament de policia compta amb bona reputació, però això no l'ha convertit en immune a les protestes. Tot i que la història moderna de la localitat és una història de revoltes, feia més de 20 anys que la policia de la ciutat no utilitzava gas lacrimogen per dispersar una manifestació. "De sobte, el que passava aquí es va convertir en notícia a tot el país", diu Michael Sherman, representant ciutadà a la Comissió de Control Policial de Berkeley. "Diferents efectius, mateix resultat que a Ferguson: violència, detinguts, gas i pilotes de goma", afegeix.

Desigualtats flagrants

Ferguson ha destapat aspectes fonamentals de la policia nord-americana i ha generat un debat a nivell nacional. En primer lloc, ha mostrat que ni Ferguson ni Garner són casos aïllats. La comunitat negra viu, i se sent, constantment assetjada. Dades federals de l'FBI entre el 2005 i el 2012 comptabilitzen uns 400 homicidis policials per any. Un 18% de les persones negres assassinades tenen menys de 21 anys, xifra que en el cas de la comunitat blanca minva fins a un 8,7%, segons un reportatge d'*USA Today*. El 2011, el 25% de les detencions de la policia de Nova York van estar dirigides a persones negres, tot i que són el 2% dels novaiorquesos. El 37% del total de persones empresonades són negres, mentre que la comunitat afroamericana forma el 12% de la població. A més, un informe de la Comissió de Sentències dels EUA remarca que les condemnes rebudes pels homes negres són un 20% més dures que les rebudes pels homes blancs per crims similars.

En segon lloc, Ferguson ha posat en evidència la militarització de la policia local. Quan es van desencadenar les protestes a la localitat, després de donar-se a conèixer la decisió del jurat de no imputar l'agent Darren Wilson, la policia va arribar amb tancs, vestida amb escuts antibales i preparada com si anés a la guerra. En efecte, la majoria dels cossos locals d'arreu del país estan rebent armament sobrant de les guerres de l'Afganistan i l'Iraq a través del programa 1033 de l'Agència Logística de Defensa (DLA). A Berkeley, per exemple, mesos abans de Ferguson, la policia va acordar un pacte a esquesnes de la ciutadania per rebre equipament nou a un preu modèlic, segons explica Michael Sherman. "No ens van venir a preguntar perquè sabien que ens hi negaríem", afirma.

En tercer lloc, Ferguson ha posat de manifest la falta de transparència en el sistema. La majoria dels casos són jutjats per Grans Jurats, els testimonis dels quals són secrets. A més, les Juntes d'Investigació Policial, si existeixen, són confidencials. L'any 2012, només l'1,2% del conjunt dels

departaments de policia van omplir les dades que l'FBI recopila sobre detencions.

Berkeley, símptoma d'una malaltia

A diferència de la majoria d'altres ciutats, Berkeley compta amb una Comissió de Control Policial, que es va establir el 1973 per iniciativa de la mateixa ciutadania i que és una de les primeres del país. Fa menys d'un any, la NAACP i l'ACLU, dues reconegudes organitzacions pels drets civils de la comunitat afroamericana, van denunciar que una part de la població sentia que la policia d'aquesta localitat era racista. La Comissió de Control va dur a terme una investigació, que va acabar amb la proposta d'incloure les detencions de vianants al registre. "Aquest procés, però, no hauria succeït en una ciutat sense Comissió de Control, les queixes s'haurien quedat en un calaix", assegura Sherman. Al mateix temps, la policia de Berkeley ha treballat per diversificar el seu cos i introduir tots els col·lectius que abans tenien l'accés denegat: dones, persones negres i la comunitat LGTB.

Però el que més exaspera la comunitat negra és la impunitat que obtenen els perpetradors de detencions que acaben amb morts. En gairebé tots els casos, els agents policials han quedat exculpats de tots els càrrecs. "El criteri legal que empara l'agent a l'hora de disparar és que *senti* que la seva vida està en perill, no que realment ho estigui", comenta Luis A. Fernandez, professor associat de criminologia i justícia penal a la Northern Arizona University. "En una societat on la persona negra està vista com a perillosa, enfrontar-se a una persona negra que no obeeixi és excusa suficient per sentir que la teva vida està en perill i, per tant, disparar", afegeix.

El debat que es genera, doncs, gira al voltant de prejudicis i percepcions. La comunitat negra *se sent* constantment atacada pels cossos policials. Un estudiant negre de la Universitat de Berkeley assegurava en conversa amb la DIRECTA: "Em sento amenaçat, no vull ni veure a la policia". Però els cossos de seguretat reclamen que també es tinguin en compte els seus sentiments. "És molt fàcil saltar a aquesta conclusió, però el que no es diu és que un agent no vol matar a ningú, ni per qüestions de raça ni de gènere.", diu Christian Stines, president de l'Associació de la Policia de Berkeley. "Les lleis ho diuen molt clar, no podem parar a ningú per qüestions de raça, s'assumeix que és així, però molts cops hi ha altres raons darrere", comenta. La policia defensa aquest argument assegurant que el grau de criminalitat és superior entre la comunitat afroamericana: "No es pot obviar aquesta realitat i assumir que la policia està discriminant aquesta minoria. Qualsevol ésser humà té prejudicis, i nosaltres no en tenim més que la comunitat a la que servim", afegeix Stines.

Repressió condicionada pels estereotips

Segons dades de l'FBI del 2008, tot i que és cert que el grau de criminalitat és superior entre la comunitat negra, només un 3%

del total de persones negres cometen un delictes a l'any, mentre que entre les persones blanques és d'un 1,2%. I del total de crims violents, el 58,4% són perpetrats per persones blanques mentre que el 22,8% són comesos per persones negres. La comunitat afroamericana, doncs, té una altra versió dels fets. "La policia està entrenada per veure les persones negres com a criminals", comenta Alicia Garza, activista afroamericana i cofundadora del moviment Black Lives Matter.

#BlackLivesMatter va néixer com un hashtag després que George Zimmerman quedés en llibertat sense càrrecs per la mort de Trayvon Martin, un jove negre de 17 anys que venia de comprar caramels i passejava per un barri de Sanford, Florida, quan Zimmerman el va assassinar. El *hashtag* va guanyar popularitat durant la marxa a Ferguson i poc després la gent el va començar a utilitzar com a eslògan de les protestes.

Segons Garza, l'origen dels cossos policials té molt a veure amb que encara es mantinguin els prejudicis racials. "Els primers cossos es creen a partir de les patrulles esclavistes que capturaven els esclaus fugitius. La policia sempre ha tingut l'objectiu de protegir la propietat, i aleshores les persones negres eren propietat", afegeix.

Fernández considera que la finalitat de la policia és mantenir l'*statu quo*. Avui en dia, l'ordre social a mantenir és el d'una societat polaritzada per la classe i la riquesa, que es manifesta en les diferències racials, i per tant, en el privilegi dels blancs. "La policia existeix per a perpetuar aquesta desigualtat, especialment quan algú la desafia mitjançant un moviment polític que demana una millor distribució de la riquesa", comenta el professor en el programa de ràdio *Against The Grain*, emès el dia 26 de novembre de 2014. Al seu parer, la solució és clara: eliminar els cossos policials. "Si entens que la policia és una institució encarregada de mantenir la classe i les diferències racials, cap reforma podrà acabar amb la mort de persones negres", afirma. ◀

Desespera la impunitat de les detencions que acaben amb morts: en la majoria de casos, els perpetradors queden exculpats de tots els càrrecs

"Què significa ser una persona negra als Estats Units?" Segona entrega del reportatge al web de la 'Directa' a partir del dimecres 11 de febrer

Michael Sherman és el representant ciutadà a la Comissió de Control Policial de Berkeley / CLARA ROIG

“Això no és Israel. Això és França”

La sensació d'inseguretat derivada d'alguns atacs antisemites impulsa milers de jueus francesos a acollir-se a la Llei del Retorn. S'afinquen en localitats com Netanya

Anna Pazos
@annapazos
Netanya (Israel)

Diverses agressions i assassinats han contribuït a una certa sensació de vulnerabilitat entre les gal·les d'ascendència hebrea

Després dels recents atacs gihadistes de París, Benjamin Netanyahu va animar aquest col·lectiu a traslladar-se cap a l'Estat sionista

Ho anuncia amb un fort accent francès l'Adèle, una jubilada de París que fa petar la xerrada amb deu dones al cafè Papa Albert. “Això no és Israel. Això és França”, diu. Al seu voltant, la ciutat israeliana de Netanya s'ajusta a les seves paraules. Els bars duen noms com Chez Claude, Palais Gourmand o Pâte à chou; a les seves terrasses, la llengua de Baudelaire sona més que l'hebreu. Al Papa Albert, local regentat per un jueu d'origen greco-egipci, el *café au lait* ve amb un croissant de regal.

Autoproclamada la Riviera israeliana, Netanya és llar d'una de les comunitats franceses més grans del país. Aquesta ciutat de la costa que manté semblances raonables amb Benidorm va ser destí, l'any passat, de gairebé la meitat dels francesos que van fer aliyah -concepte sionista que designa l'emigració a Israel, literalment “ascensió”, en hebreu. Els comerços de la zona s'han adaptat a la seva nova clientela: les agències immobiliàries s'annuncien com *immobilier*, i els seus habitants es tallen el cabell al *coiffure*.

Fugint dels atacs

Netanya és la mostra a petita escala d'una tendència creixent al país. Els jueus i jueves franceses, que han emigrat a Israel en tandes des de la seva creació el 1948, lideren des de l'any passat el rànquing d'arribades internacionals. El 2014 gairebé 7.000 persones d'aquesta nacionalitat van fer aliyah, duplicant les xifres de l'any anterior, i el Ministeri d'Immigració calcula que enguany un mínim de 10.000 s'acolliran a la Llei del Retorn. Aquesta llei, pilar fonamental del sionisme, estableix que pot aspirar a la ciutadania d'Israel qualsevol persona que demostri

la seva ascendència jueva, vingui d'on vingui. A dia d'avui, la població francesa d'Israel és d'unes 95.000 persones, poc més de l'1% del total.

La comunitat jueva francesa, amb mig milió de persones, és la segona més gran de la diàspora. Durant les darreres dècades ha gaudit d'un bon nivell d'integració, però els atacs que ha patit els últims anys han contribuït a una certa sensació de vulnerabilitat. L'any 2012, un tiroteig a una escola jueva a Tolosa va acabar amb la vida de tres nens i un adult; el passat 8 de gener, quatre jueus van morir durant l'assalt a un supermercat *kosher* (caixer, adaptat a les normes dietètiques del judaisme).

Una mica més enrere, a l'any 2006, Ilan Halimi -jueu d'origen marroquí- va ser segrestat a París, torturat i assassinat per motivacions antisemites. Alguns van encara més enllà i evocuen el bombardeig mortal d'una sinagoga de París el 1980, el primer atac d'aquest tipus d'atacs després de la segona guerra

DIVA HOGAR
REPARACIONS 24H
REFORMES
BARCELONA
93.346.86.01
SANT FELIU DE LLOBREGAT
93.105.77.83
www.clubdivahogar.com

2n Premi a l'Opinió Escrita
Premi a un article d'opinió relacionat amb el tema de l'Agenda Llatinoamericana Mundial 2016:
Propietat i desigualtat
Termini de presentació: 31 de març de 2015
S'hi pot presentar qualsevol persona major de 16 anys
Consulteu les BASES a: www.llatinoamericana.org

FENT TAVERNA
Tavernes Populares i Combatives
La Tavernaire
RUSSAFA - VALÈNCIA
Carrer Dénia, 18 | 605 838 299

terra d'escudella
www.tdk.cat
menú al migdia
carta de nit
taules d'embotits
amanides
patates braves
cerveses artesanes
cultura popular
exposicions
C/ Premià, 20 baixos. Sants (Bcn)
tel. 93 422 16 13

FOTOGRAFIES:
/ ANNA PAZOS

mundial. Raymond Barre, aleshores primer ministre del país, va distingir entre els jueus i les “innocents víctimes franceses” mortes a l'atemptat; un lapsus que va contribuir a erosionar la confiança dels primers en l'Estat.

L'endemà de Charlie Hebdo

El primer ministre israelià Benjamin Netanyahu va adreçar-se a la comunitat jueva de França, la més nombrosa d'Europa, després de l'atac al supermercat d'aliments caixer de París: “Israel és casa vostra”, va dir, convidant-los a emigrar en massa a l'Estat sionista. Alhora, el ministre de Finances Yair Lapid afirmava en un discurs a Bersheeva que la comunitat jueva d'Europa “ha d'entendre que només hi ha un lloc per als jueus”; és a dir, Israel.

Aquestes declaracions van costar-li a Netanyahu i al seu govern -ara dissolt- crítiques de bona part de la diàspora. El rabi Menahem Margolin, director de l'Associació Europea jueva, va lamentar que “després de cada atac antisemita a Europa, el govern israelià emeti les mateixes declaracions sobre la importància de l'aliyyà, en lloc d'emprar tots els mitjans a la seva disposició per tal d'enfortir la seguretat de la vida jueva a Europa”. Segons Margolin, les crides a l'aliyyà perjudiquen la imatge dels jueus a la diàspora i reforcen la idea que no són veritables ciutadans dels seus països de residència.

Els rivals polítics de Netanyahu, al seu torn, van acusar-lo d'utilitzar els atemptats amb finalitats electorals de cara als comicis del 17 de març. La seva mateixa presència a la massiva manifestació a París l'11 de gener no era benvinguda: François Hollande va demanar-li explícitament que no hi assistís. Segons un informe publicat al diari *Haaretz*, el govern francès temia que Netanyahu, amb les eleccions en ment, “aprofités l'esde-

veniment amb fins electoralistes i per a fer discursos, sobretot sobre els jueus de França”. Hi havia precedents: l'any 2012, després del tiroteig a l'escola de Tolosa, Netanyahu va plantar-se a França també coincidint amb l'inici d'una campanya electoral.

De tota manera, bona part de la comunitat jueva francesa ja havia fet les maletes abans de la invitació de Netanyahu. La crisi econòmica i l'auge de l'antisemitisme a l'Estat francès són els seus principals motius. Els atacs a la botiga d'aliments caixer, però, han fet que es multipliquin les peticions a l'Agència jueva, l'entitat sionista que gestiona la migració a Israel.

L'aliyyà francesa

D'edat i origen social diversos, les nouvingudes s'instal·len a Tel Aviv, a Jerusalem, a Ashdod o a suburbis com Netanya. Allà, com Adèle, molts són jubilats que no tenen cap afany especial d'adaptar-se a una cultura diferent. Esther Schely-Newman, professora a la Universitat Hebrea de Jerusalem que investiga la immigració de França a Israel, explica que “després de retirar-se vénen aquí i s'ajunten en comunitats majoritàriament francòfones” “Els és més fàcil perquè no necessiten aprendre hebreu; viuen en una bombolla francesa”, afirma. El fenomen més recent, però, el constitueixen els joves que emigren abans de començar els estudis i passen a ser membres de ple dret a la societat israeliana: aprenen hebreu, serveixen l'exèrcit, etcètera.

Els més grans, però, no tenen tanta pressa per integrar-se; per a un bon nombre de les franceses *sénior* que s'acullen a la Llei del Retorn aquesta és la segona vegada que comencen una vida en un país nou. Provenen de la branca sefardita del judaisme, que conforma dues tercers parts de la comunitat jueva de França. Els seus orígens es troben al nord d'Àfrica, a països com Algèria, Tunísia o el Marroc, des d'on moltes van emigrar a França durant la descolonització als anys cinquanta i seixanta. “La seva educació era francesa, i en aquells anys era més fàcil triomfar a Europa que aquí. Per a molts, però, era tan sols una parada en el seu viatge definitiu cap a Israel”, afirma Schely-Newman.

“Véuen perquè tenen por”, diu Odette Jascenski, membre del Comitè d'Acció Social a Israel (CASIFAN), una organització que ajuda a les ciutadanes franceses durant la burocràcia de l'aliyyà. Jascenski, que va mudar-se a Israel el 1970 per motius ideològics, reconeix que moltes de les noves immigrants no vénen per conviccions sionistes sinó a causa de la vulnerabilitat que senten a França: “la inseguretat té un element psicològic que s'estén com la pólvora”, resumeix. Poc després dels atacs a la botiga jueva a París, una publicació a Facebook va fer-se viral: una parisense jueva assegurava que els seus veïns

Buscar la seguretat a Israel, oficialment en guerra amb dos països, pot considerar-se un contrasentit

Publicacions conservadores com 'Israel aujord'hui' publiquen articles animant a viure a Israel, tot i les dificultats d'adaptació

li havien demanat que tragués la seva mezuzà (una capseta de fusta amb un pergami a dins que les jueves col·loquen a l'entrada de la seva llar) perquè no se sentien segurs.

Jascenski s'adona del contrasentit que suposa que la comunitat jueva francesa busqui la seguretat a Israel, un Estat oficialment en guerra amb dos països, l'exèrcit del qual manté una ocupació militar des de fa gairebé cinquanta anys a Palestina. “Almenys aquí no se senten discriminats”, argumenta. La seu de CASIFAN és al tercer pis d'un edifici decadent, a pocs metres del mar de Netanya. Les seves instal·lacions fan funció de club social, i les sòcies entren i surten amb naturalitat. Un d'ells és Albert Fratty, que passeja repartint exemplars de la revista *Israel aujord'hui*, de la qual es declara orgullós fundador i director: “La meua mare és israeliana, el meu pare és francès. És metafòric”, remarca.

Israel aujord'hui és una publicació representativa del sector conservador dels *olim* (immigrants) francesos. La seva pàgina editorial, escrita pel mateix Albert Fratty, reflexiona entorn el tema de moda: “Jueus de França: quedar-se o marxar?”. Després d'aprofundir en la naturalesa de “l'amenaça islamista” al seu país, l'article conclou que tots els qui no facin aliyyà se'n penediran tard o d'hora. Els salaris no són com a Europa i l'adaptació resulta difícil, cert, però tot té la seva recompensa, escriu Fratty: “Un cop assimilades aquestes dificultats, podran gaudir de la seva felicitat. Aquí no veuran soldats armats davant les escoles jueves i les sinagogues. Aquí podran apreciar cadascun dels seus passos, cada dia, sobre la terra magnífica d'Israel”. ◀

ANÀLISI

Claus pel canvi europeu

Les polítiques 'austeritàries' difícilment poden canviar sense la implicació de l'esquerra francesa. I a la UE d'avui dia, no hi ha esquerra real sense ambigüitat ni impureses

Pablo Iglesias i
Alexis Tsipras el 5
octubre de 2014
/ SYMELA
PANTZARZI

Rafael Poch-de-Feliu
París

Sessió convocada pel Front d'Esquerra a l'Ecole Normale Supérieure de París. Tema: com ajudar Syriza. Hi acudeixen prop de trenta participants. La mitjana d'edat se situa per sobre dels seixanta anys, amb només dues o tres persones menors de 30. Intervé un membre de Syriza, amb una representant de Podem París al seu costat. El grec explica el motiu per què s'ha hagut de pactar, mancats de majoria, amb els dretans ortodoxos d'ANEL, adversaris del matrimoni gai, l'avortament, etcètera. "És l'únic que hi havia", diu. To Potami, el partit en principi centrista, va ser expressament dissenyat per restar a Syriza i està a favor del memoràndum, nom amb què es coneix el dictat austeritari de la troica a Grècia. En canvi, els dretans estan en contra d'aquestes directrius i defensen la recuperació de la sobirania nacional.

El cas Podem

El que estigui lliure d'ambigüitats que tiri la primera pedra, es podria dir, quan la representant de Podem explica que la seva organització es presenta com un partit que no és "ni d'esquerra ni de dretes", sinó que parteix dels problemes concrets. A França, això s'entén malament. S'intueix que el nou partit és d'esquerra, pel seu programa, pel que defensa i per on se

situa, per exemple, dins el Parlament Europeu. Cal explicar que Podem no agita bandera -ni la roja ni la republicana- ni busca una identificació clara amb l'esquerra. Es tracta de guanyar, aprofitant una extraordinària finestra d'oportunitats oberta pel desprestigi general de les institucions i de les forces polítiques espanyoles a causa de la corrupció. L'experiència demostra que agitant la bandera roja no es passa del 10% o el 12% dels vots; ara, es busca la victòria i l'ambigüitat sembla clau. No hi ha esquerra real sense ambigüitat ni impureses. A Grècia, perquè sense un govern de majoria hi ha poca cosa a fer. A l'Estat espanyol, perquè es tracta de sumar i abastar el màxim, sí, amb populisme. El que sigui per guanyar...

A diferència de Grècia, on hi ha una *esquerra real*, a l'Estat espanyol, hi ha una esquerra sociològica, gran part de la qual ni tan sols vota. El seu component juvenil s'ha cuit al 15-M, la seva experiència de politització encara és una obra en construcció. Es desconfia -amb raó pel que es veu- de la pobra experiència de la generació anterior i del seu miserable pas per les institucions. Ni tan sols es busca una aliança amb Esquerra Unida, que probablement restaria més vots que no pas en sumaria. Es vol mobilitzar l'enorme abstencionisme, donar esperança. Amb sort, si a l'Estat espanyol s'arriba a una

situació com la grega, una victòria sense majoria, el soci de coalició podria ser Esquerra Unida...

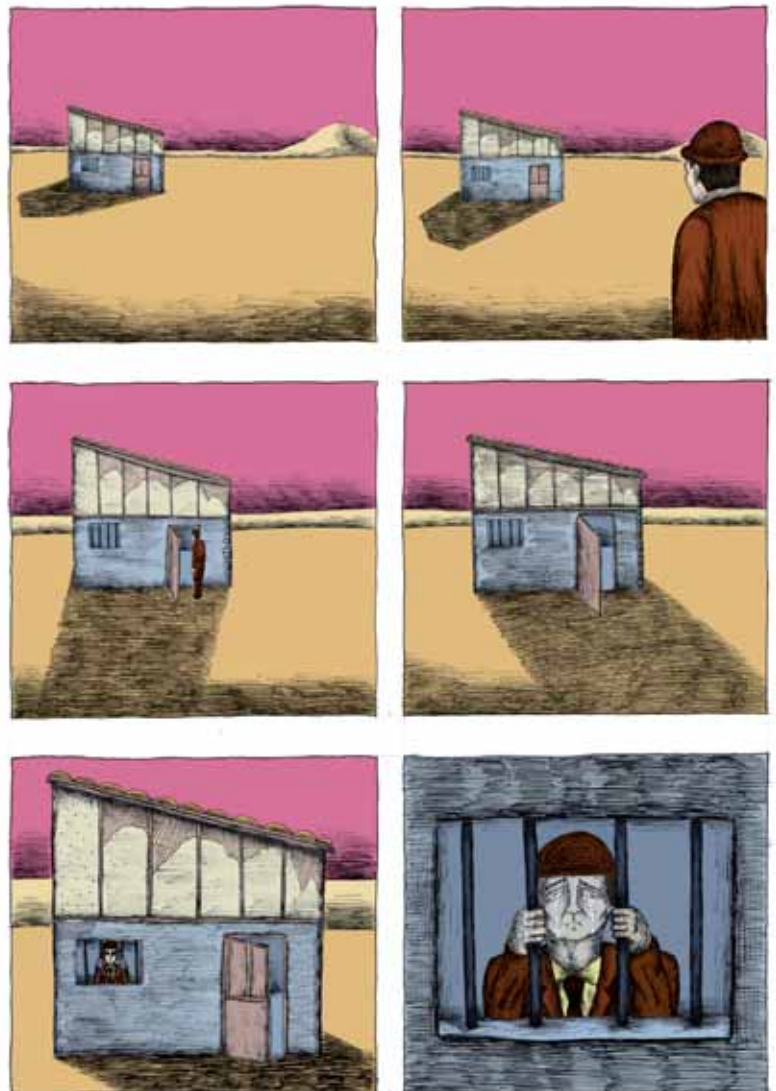
França, a l'espera de renovar-se

A França, la situació és diferent. Aquí, la política d'austeritat no ha estat de xoc, sinó que s'ha aplicat a degoteig, al llarg de més de deu anys. Hi ha una tradició políticocultural que se situa a mil milles de distància de l'Estat espanyol, però la societat està confosa pels darrers trenta anys d'una esquerra que es va vendre al neoliberalisme europeista amb la *tornada al rigor* articulada l'any 1983 pel primer ministre Mitterrand. La mateixa França s'ha sorprès de la gran mobilització suscitada pels atemptats contra la revista *Charlie Hebdo*. Deien que el país estava mort i, de sobte, diversos milions de persones van sortir al carrer, un fenomen sense precedents des de 1944. L'impuls d'aquell 11 de gener va ser popular, és a dir, republicà i amb un signe més escorat a valors d'esquerra que a la dreta. La dada de la presència dels polítics a la manifestació (Netanyahu, ministres saudites, turcs, Merkel, etc.) va ser bastant irrellevant. Però també hi va haver ambigüitat. No hi va haver referències a la política exterior, les guerres i les polítiques que lliura o impulsa França i la relació amb el gihadisme *made in France* és directa en un país que compta amb les poblacions musulmanes i jueves més grans d'Europa. Les *banlieues*, marginades, deprimides i estigmatitzades, tampoc no van participar en aquella festa fonamentalment blanca europea. Fa deu anys, el 2005, aquest subjecte de l'extraradi va esclatar en una enorme revolta, sense que allò tingués cap conseqüència per a l'esquerra francesa.

A l'esquerra francesa, li falta joventut -molta tècnica Podem- i li falta banlieue. Aquest territori i el seu subjecte estigmatitzat i sense futur és a la crisi social d'avui el que van ser els *faubourgs* parisiencs a la Revolució Francesa i els seus epígons de 1848 i 1871. Sense portar la bandera roja a aquest espai i no solament la tricolor, no hi ha res a fer a França. Com diu el filòsof Alain Badiou: "Creieu-me, per reduir a miques les petites bandes feixistes identitàries i mortíferes -es reclamen de formes sectàries de la religió musulmana, de la identitat nacional francesa o de la superioritat d'Occident- no són les banderes tricolors utilitzades pels nostres amos les que són eficaces, són les altres, les banderes vermelles, les que cal portar de nou". Només la recreació d'un nou comunisme ens portarà el necessari universalisme, diu l'autor.

Això de Grècia ha estat fonamental. El que pot passar a l'Estat espanyol pot ser extraordinari i cal ser molt curt de mires per observar-ho amb prevenció des de l'esquerra a Catalunya. També serà important el que pugui venir de Portugal i d'Irlanda. Europa, però, no canviarà sense França. La clau és a França. Caldrà veure com actuen els estímuls del sud d'Europa sobre aquest centre. Si algun dia arribem a assistir a enormes assemblees *comunistes* a les *banlieues*, voldrà dir que aquesta Europa té solució. Mentrestant, es tracta d'anar sumant. Trenta veterans a l'Ecole Normale Supérieure. Doncs, encara gràcies! ◀

Josep Torralba

Jeroglific!

Què està passant la Molt Honorable Família Pujol i Ferrussola?

Unitat de quantitat de substància del sistema internacional, equivalent a la d'un sistema que conté 10²³ entitats elementals, que és el mateix nombre d'àtoms que hi ha a 0,012 quilograms de carboni 12

t t T T t t T T

P **Solució: MOLTES PENÜRIES.**

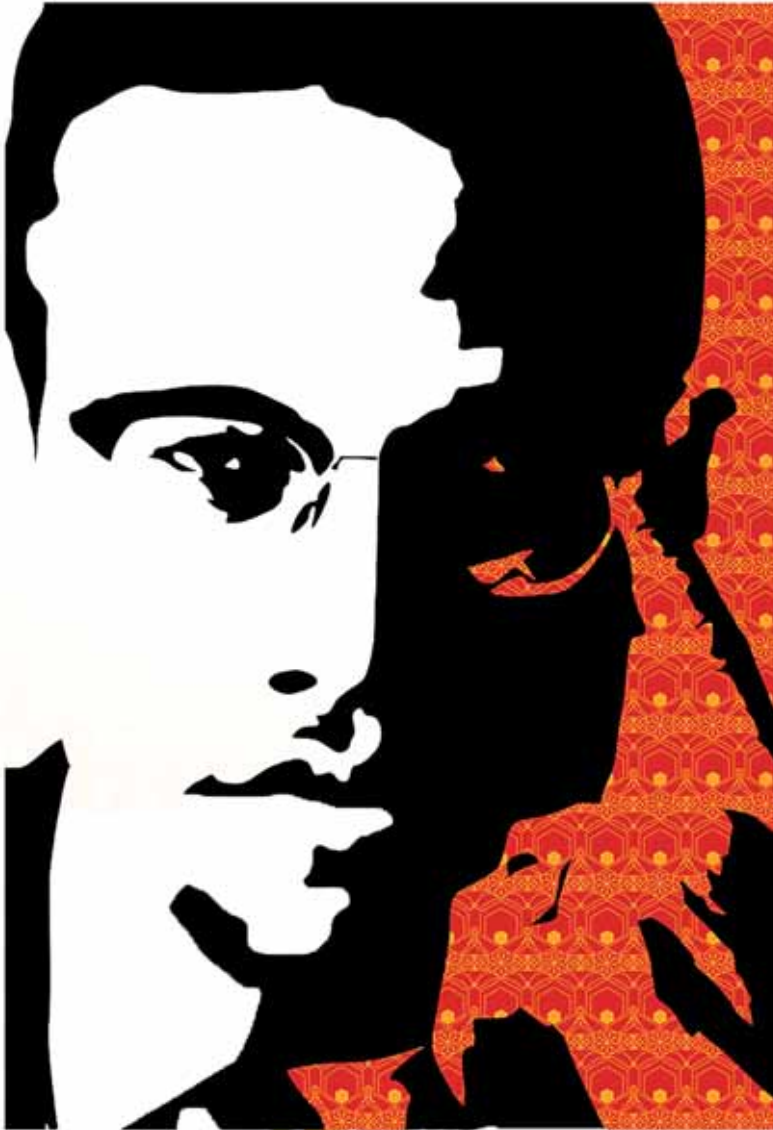
30

Es projecta a Barcelona el film 'Nacido en Gaza', que dóna la paraula a nens i nenes palestines

31

Ressem el documental 'Volar', de Carla Subirana, i el llibre 'PornoBurka', de Brigitte Vasallo

El llegat del 'príncep negre'

El 21 de febrer es compleixen 50 anys del l'assassinat de Malcolm X, un referent ideològic per a milions de persones arreu del món. La seva influència no solament ha estat en termes polítics, sinó també en diverses disciplines culturals i artístiques

Manel Ros

@manelrosalvador

Malcolm X ha estat i continua sent un referent polític per milions de persones arreu del món. La seva lluita sense contemplacions contra el racisme, el seu missatge clar i contundent, han servit d'inspiració a diverses generacions de persones, sobretot negres, que han volgut canviar el món. El 21 de febrer es compleixen 50 anys del seu assassinat a l'Auduborn Ballroom de Nova York. Durant aquestes cinc dècades la influència del "luminós príncep negre" -tal com el va definir l'actor, director, poeta i amic Ossie Davis- ha continuat de forma constant, però no només en termes estrictament polítics, sinó també en diverses disciplines culturals i artístiques.

De fet, la relació entre Malcolm X i diverses expressions culturals tenia un objectiu polític clar: canviar la percepció que les persones negres tenien de si mateixes. Malcolm ja es va ocupar d'això amb reunions amb escriptors, animant-los a reinventar en les seves obres la visió cultural i d'identitat que la gent negra tenia. A parer de Malcolm X, la cultura tenia un gran poder transformador, sens dubte. Poc abans de morir, va escriure el document *Resum d'intencions i finalitats bàsiques* per a l'Organization of Afro-American Unity -organització que ell mateix va formar després de deixar la Nació de l'Islam (NI). Al text, animava a la creació de centres culturals on es fessin tallers d'escriptura creativa.

El Black Arts Movement

Si s'ha de parlar d'una de les influències més grans que ha tingut Malcolm X en l'art, s'ha de parlar del Black Arts Move-

L'empremta de l'autor de 'Message to the grassroots' va arribar fins a l'àmbit jazzístic / ROLAND GODEFROY

ment (BAM). Aquest moviment va sorgir amb potència entre els anys 1965 i 1975, arrelat profundament en el moviment pel drets civils, en el moviment del Black Power i, especialment, en les idees de Malcolm X i la NI -organització a la qual Malcolm X va pertànyer la major part de la seva carrera política. L'art que va sorgir-ne, principalment literari però també lligat a altres disciplines, explorava i difonia la cultura afroamericana i la seva història. Un dels objectius del BAM era precisament que les persones negres comencessin a identificar-se culturalment amb l'Àfrica i les seves arrels. En el seu manifest unien l'activisme amb l'art. Escriptors, dramaturgues, poetesses i altres artistes escrivien dirigint-se a les masses negres, sense necessitat de buscar l'aprovació de la cultura blanca.

Una de les figures més destacades del BAM va ser LeRoi James, conegut després com a Amiri Baraka. A Harlem va fundar la Black Arts Repertory Theatre/School i el 1969 va escriure *Black Magic Poetry 1961-1967*, considerada una de les obres afroamericanes fonamentals de la dècada dels 60. Però la llavor del moviment sorgeix del taller d'escriptura Umbra, que va proveir-lo d'artistes i d'intel·lectuals, sempre amb un contingut molt polític. Els seus membres formaven part d'organitzacions com On Guard For Freedom (en guàrdia per la llibertat), el Congress of Racial Equality (congrès d'igualtat racial) o el Revolutionary Action Movement (moviment d'acció revolucionària). Els poetes que van formar el BAM incloïen la poetessa Gwendolyn Brooks - premiada amb el Pulitzer per la seva obra *Annie Allen* l'any 1950-, l'escriptor Eldridge Cleaver -més tard un dels líders

Arrelat profundament en el moviment pels drets civils, el Black Arts Movement explorava i difonia la cultura afroamericana

Els artistes d'aquesta tendència creaven dirigint-se a les masses negres, sense buscar l'aprovació de la cultura blanca

'Negro es bello II', una obra de la pintora i esculptora Elizabeth Catlett

del Partit de les Panteres Negres-, o el poeta i cantant Gil-Scott Heron -considerat un dels padrins del hip-hop.

En el camp de l'escultura, Barbara Chase-Riboud destaca amb el seu *Monument to Malcolm X* el 1969, en què fa un homenatge a les seves idees. O l'obra de l'escultora i pintora Elizabeth Catlett del mateix any, *Negro es Bello II*, on es veuen cares d'homes i de dones afroamericanes envoltades de xapes del Partit de les Panteres Negres. La influència va ser mútua: alguns fundadors del Partit, com Huey P. Newton i Bobby Seale, també escrivien poesia.

"Si Malcom hagués estat un saxofonista"

Un dels camps artístics més rellevants va ser el de la música. Curtis Mayfield, cantant de *soul*, *rhythm'n'blues* i *funk*, n'és un clar exemple. Marcat pels assassinats de Malcolm X i de Martin Luther King Jr., Mayfield publica el seu primer disc en solitari, després de formar part de The Impressions, sota el títol de *Curtis*. L'elapè està considerat una mena de *Sgt. Pepper's*, el mític disc dels The Beatles, del *soul* dels 70. Inclou la cançó "We Are The People Who Are Darker Than Blue", de títol i lletra basades en un famós discurs de Malcolm, *Message to the grassroots* (Missatge a les bases), i en el seu concepte de "Revolució Negra".

Leon Thomas, el cantant de *jazz* d'avantguarda, n'és un altre exemple: va gravar la cançó "Malcom's Gone" pel disc *Spirits Known and Unknown*, publicat l'any 1969. El saxofonista, poeta i dramaturg Archie Shepp va evidenciar la influència que l'activista havia exercit en la seva obra incloent el poema "Malcolm, Malcolm Semper Malcolm" al seu àlbum *Fire Music*. Shepp anava més enllà i establia paral·lelismes entre les paraules de Malcolm i la música del saxofonista de *jazz* John Coltrane: "hi ha una estreta relació entre la música de Coltrane i el llenguatge de Malcolm X, perquè eren gairebé contemporanis". De fet, Shepp comparava la manera de parlar d'un amb la manera de tocar de

l'altre: "si Coltrane hagués estat un orador, hagués parlat més o menys com Malcolm. I si Malcom hagués estat un saxofonista, hagués tocat més o menys com Coltrane".

Ja a finals dels anys 80, l'activista continuava inspirant alguns músics, però en aquell moment també directors de cinema, especialment al barri de Brooklyn, ubicat a Nova York. Els saxofonistes de *jazz* Steve Coleman i Branford Marsalis, juntament amb el cineasta Spike Lee, tenien una visió molt particular del que significava als EUA el concepte de "raça". I també tenien molt clar que no volien "diluir" el seu art perquè fos acceptat per la gent blanca. Aquestes idees eren molt militants en aquell context i en aquella època. La forma com les expressaven artísticament estaven, de nou, marcades per Malcolm X i la seva manera d'entendre el món. Dins d'aquest grup d'artistes va sorgir, fins i tot, una òpera basada en la vida i discursos del seu inspirador: *X, The Life and Times of Malcolm X*. Amb música de Anthony Davis i llibret de Thulani Davis, l'obra es va estrenar per primera vegada a Filadèlfia el 1985, i va arribar al New York City Opera un any més tard.

El compositor i trompetista de *jazz* Terence Blanchard havia participat en les bandes sonores de gairebé totes les pel·lícules d'Spike Lee, inclosa *Malcolm X*. L'any 1993, va publicar una obra sencera dedicada a ell: *The Malcolm X Jazz Suite*. Blanchard ofería un recorregut per la vida del líder afroamericà a través d'onze cançons. L'elapè incloïa títols com "Blues for Malcolm", "The Nation" (referint-se a la Nació de l'Islam), "Betty's Theme" (en al·lusió a la dona de Malcom, Betty Shabazz) o "Malcolm at peace".

Han passat ja 50 anys des d'aquell tràgic 21 de febrer. Però les paraules de Malcolm X sobre "començar una revolució cultural que desadoctriní tot un poble per acostar-nos als nostres germans i germanes africanes" continuen ben presents en la cultura popular nord-americana. ◀

Malcolm X: de l'Audubon al 'hip-hop'

Les paraules del líder afroamericà citades al 'rap' permeten que les noves generacions recuperin el seu llegat, coneguin la lluita pels drets civils i es connectin amb el Black Power

Lara Villalón
@vm_lara

Lakim Shabazz, Poor Righteous Teachers i Public Enemy són alguns dels solistes i grups que s'han referit a l'activista en les seves cançons

La seva figura també va ser homenatjada en l'àmbit del 'jazz' per part de músics com Archie Shepp o John Coltrane

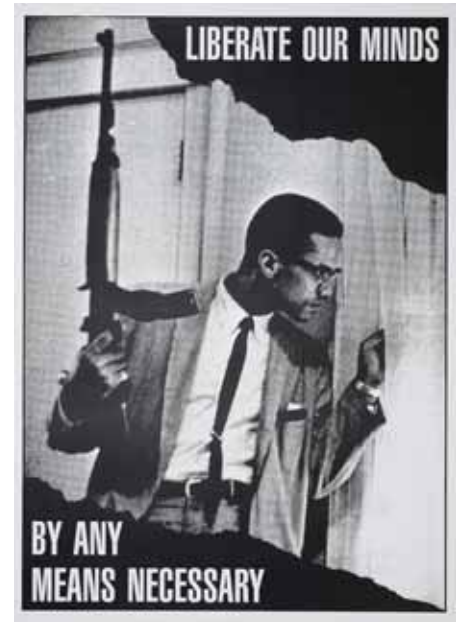
Després de la mort de Malcolm X, la comunitat negra dels EUA continuava creant iniciatives per mantenir la reivindicació de la identitat afroamericana i els seus drets. Dins el paisatge de representació del nacionalisme negre i el panafricanisme, la música ha jugat un paper molt important com a eina de regeneració cultural, de cerca de les arrels i de transmissió del llegat del Black Power.

Ja a principis dels 60, el músic de jazz John Coltrane s'havia erigit com a referent del Black Arts Movement amb temes com "Alabama", una resposta a l'atemptat ocorregut el 1963 a Birmingham, en el qual una bomba va matar quatre nenes. Tot i això, no és fins l'assassinat de Malcolm X i l'apoderament de les Panteres Negres que la música amb consciència política, eina del Black Power, es fa més present. En el jazz, per exemple, Archie Shepp grava "Malcolm, Malcolm, Semper Malcom" dues setmanes després de l'assassinat de l'activista. Fins i tot les Panteres Negres van formar el seu grup de música -The Lumpen- i Gil Scott Heron -padrí del hip-hop- escrivia cançons com "The Bottle" o "The Revolution Will Not Be Televised".

Ritmes compromesos

Una generació després, els fills i les filles de les seguidores de Malcolm X, de la Nació de l'Islam (NI) i de les Panteres Negres tornen a recuperar el seu llegat a través del hip-hop. De fet, podríem dir que aquest gènere neix sota la seva figura, ja que va sorgir en unes festes nova-iorqueses anomenades *block parties* que tenien un punt calent al teatre Audubon Ballroom, la sala on va ser assassinat Malcolm X. En algunes pistes dels recopilatoris de l'època que publicava Paul Winley Records, hi podem trobar talls dels seus discursos.

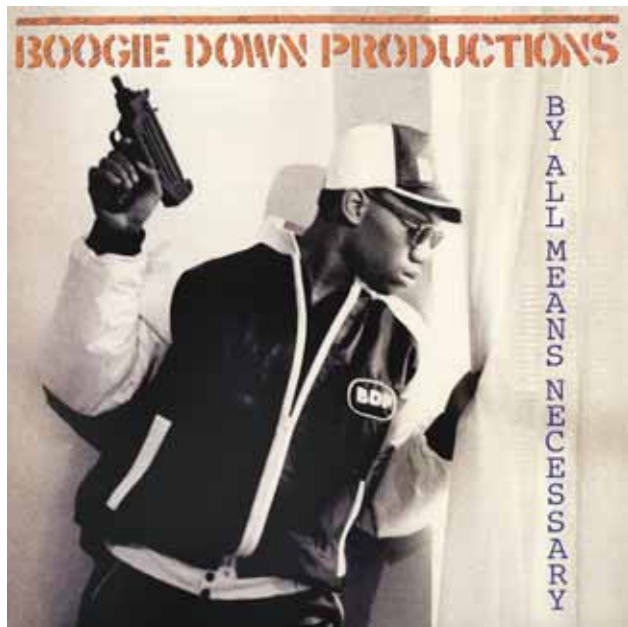
Perquè, si James Brown és el més *samplejat* en el hip-hop, Malcolm X és el més citat. La primera onada de *rapers* és essencial per entendre la influència de l'orador musulmà. Un dels primers que ho va fer va ser Keith LeBlanc amb "No Sell Out".

Més tard, Boogie Down Productions recreà la imatge de Malcolm mirant per la finestra amb un rifle a la mà a la portada de *By All Means Necessary*. Són un exemple d'aquesta influència perdurable Lakim Shabazz amb "Black is back", Poor Righteous Teachers, 3xdope i, sobretot, Public Enemy amb *It Takes a Nation of Millions to Hold Us Back*. En aquest disc, a la peça "Bring the noise", apareix Malcolm X amb el seu *too black, too strong* (massa negra, massa fort). De fet, Public Enemy és el primer grup de rap que arriba al gran públic i que beu directament de Malcolm X i Louis Farrakhan, actual líder de la NI. En totes aquestes cançons, els músics juguen a actuar com una multitud empenyada que, a través dels seus temes, canvia les idees preconcebudes de cadascú. El rap no és una eina de protesta, és el mateix moviment protesta: "Què vols fer? El rap no et té por", diu Chuck D a "Bring the noise". Alhora, Public Enemy també està influït per l'islam de Malcolm X. A "It Takes a Nation", els membres de la formació apareixen acompanyats de Security of the First World (SIW): meitat seguretat, meitat cos de dansa, el grup s'inspira en la branca paramilitar de la NI, Fruit Of Islam.

L'any 1990, Malcolm X va ser portada de *The Source*, la revista de música, política i crítica social més important dels EUA. Amb el titular "Després de 25 anys, el hip-hop el manté viu", la revista explicava que Malcolm X provocava que la intel·ligència fos quelcom *cool* en el rap i que el seu llegat suposava una salvació davant l'augment del consum de crac dins les comunitats negres. Segons la revista, el hip-hop evitava la desconnexió entre les noves generacions i el Black Power. Al mateix número de la publicació, apareixien les deu influències principals de l'activista negre en aquest gènere

La portada de 'Boogie Down Productions' va imitar una famosa foto de Malcolm X

musical. La primera era una xerrada del cantant de *rap* Tupac Shakur -fill de membres de les Panteres Negres i una de les grans influències mundials del *hip-hop*-organitzada pel Malcolm X Grassroots Movement. Aquesta organització lluita pels drets civils de les persones afroamericanes i pren el nom d'un discurs famós de l'activista: *Message to the grassroots* (Missatge a les bases). Més tard, el text es va fer molt popular a través del mateix Tupac Shaku i d'un altre cantant de *hip-hop*, Mos Def.

Una empremta perdurable

La influència de Malcolm X i el seu pensament en la música permet descobrir una persona que va representar una gran revolució per molta gent, tant a nivell social, polític, religiós i moral com a nivell individual. L'estatunidenc va ser un exemple de lluita, errors i perseverança que ha inspirat generacions senceres de músics: Last Poets, Gil Scott Heron, Dead Prez, Ghostface Killah, Wu-Tang Clan, Mos Def, Erykah Badu o Digable Planets en són alguns exemples. La seva petja també ha arribat a l'Estat espanyol mitjançant formacions com Negu Gorriak, West Barna o Los Chicos del Maíz.

Darrerament, el *hip-hop* ha evolucionat cap a temàtiques més festives en lloc de continuar amb les reivindicacions panafricanistes. Arran dels incidents de Ferguson, però, han sorgit noves composicions que semblen recuperar la cançó protesta com, per exemple, "Black Messiah" de D'Angelo. Malauradament, Ferguson i el moviment Black Lives Matter mostren que encara hi ha molta feina per fer i que la famosa frase de Malcolm X, "per tots els mitjans necessaris", continua sent vigent avui dia. Però, com tot, si és amb música, molt millor.

Si vols descobrir més temes de 'rap' inspirats en Malcolm X escolta aquesta llista de Spotify

OPINIÓ

Consciència negra: triar entre Black Power i 'flow'

Abuy Nfubea
Director de Uhuru Afrika TV

Per als qui, durant la joventut, vam militar a les Panteres Negres, tant la doctrina escrita i no escrita com el reglament intern explicitaven que la figura i l'obra de Malcolm X eren inviolables. Qualsevol que qüestionés la seva veracitat era acusat de *hippisme-yupisme* i era expulsat immediatament de FOJA -l'organització juvenil del Moviment Panafricanista Garveyista-Cimarron a l'Estat espanyol. Afortunadament, 25 anys després, el Moviment Panafricanista ha superat aquests dogmatismes sense perdre aquella centralitat ideològica.

Per aquest motiu, vull introduir alguns apunts bàsics al debat per entendre amb cert rigor polític la relació intrínseca entre el *hip-hop*, Omowale i la seva essència política. El primer és que Malcolm X és un ésser humà, que és abordable. Per tant, podem tractar amb rigor la qüestió més ideològica i plantejar una crítica a la seva obra, partint sempre de la idea que Malcolm no és un *negre de la casa*, sinó del *camp*: un revolucionari les 24 hores del dia. Si Malcolm X és, essencialment, un revolucionari, el caràcter revolucionari del moviment *hip-hop* davant les condicions d'opressió neocolonial negra no pressuposa necessàriament l'existència d'elements proletaris (negres del camp) en el moviment. L'existència d'un *hip-hop* revolucionari o d'un programa per a aquesta escena artística -o, si més no, l'existència d'una base democràtica- es troba avui a llocs com Cal Àfrica, a Barcelona, o expressat als vídeos de Pablo Hassel; es troba en les protestes contra els CIE i, sobretot, en la cerca de la consolidació d'un instrument orgànic negre.

Per altra banda, l'anomenada cultura *hip-hop* no existeix ni ha existit, constitueix un invent del mercat de consum capitalista i dels enemics de Malcolm X. El *hip-hop* representa la continuïtat de

la consciència negra, és a dir, del Poder Negre. Kwame Toure, un fill de Malcolm X, tenia raó quan deia que el moviment nacional dels països oprimits no ha de percebre la lluita des del punt de vista de la democràcia merament formal, sinó des del punt de vista dels resultats reals. Ho demostra el balanç general de lluita per la PNL (Proposició no de llei sobre la memòria de l'esclavitud, el reconeixement i el suport a la comunitat negra, africana i d'afrodescendents a l'Estat espanyol). En aquest sentit, el *rap* fora de Malcolm X és simplement una moda de consum capitalista, de joves bufons *indignats*, negres o blancs, amb un micròfon fent baralles de galls. Aquesta és una lluita reaccionària.

Hem d'incloure la consciència del *raper* com un aspecte general de les seves intencions. Aquesta és la relació entre Malcolm X i el *rap*: una relació d'amor basada en un aspecte polític. Malcolm X era un intel·lectual que es basava en els seus principis. Va ser un *raper* que va exercir d'ideòleg, professor, acadèmic, però mai no es va considerar com un acadèmic. Això és molt important: els *rapers* es creuen aquesta enganyifa del *flow* i els músics d'avui que decideixen seguir Malcolm han de triar Black Power o *flow*. I aquesta no és una postura apolítica, sinó de la consciència política que el mercat els imposa assumir, ho vulguin o no. Així doncs, la seva *pertinença*, avui, a assemblees o organitzacions polítiques com FOJA -al marge de Facebook, etcètera- vol dir, en el fons, que són conscients de l'intent d'institucionalitzar la consciència negra amb la voluntat que esdevingui un folklore de bon rotllet *afro* i no una forma d'organitzar els negres i lluitar pel poder polític. ◀

* Dedicat a la memòria de Wilfred Agbonabare

MIQUEL FERNÁNDEZ GONZÁLEZ

Matar al Chino

Entre la revolució urbanística i el asedio urbano en el barri del Raval de Barcelona

ISBN 978-84-92559-58-9 | 368 pàgs. | 23 €

editorial **virus** www.viruseditorial.net # www.viruslibreria.net

Portaveus d'una generació damnificada

El documentalista Hernán Zin és l'autor de notables treballs com 'Villas Miseria' (2009). Al seu darrer film, 'Nacido en Gaza', dóna la paraula a diversos nens i nenes palestines durant i després de l'operació militar israeliana Marge Protector

Guille Larios
@twitter

El realitzador argentí Hernán Zin, premiat per l'Academia de las Artes y la Ciencia de Televisión de España per la seva tasca i reconegut per la crítica, fa disset anys que treballa un cinema documental que visibilitza temàtiques com els abusos, el tràfic i les violacions de dones, el negoci del futbol o l'aparició de barriades perifèriques a les grans urbs arran de les migracions del camp a la ciutat.

El seu darrer treball és *Nacut a Gaza*, que ha comptat amb la producció de la cantant Bebe, Olmo Figueredo i Jon Sistiaga. Excompany del desaparegut José Couso a la guerra de l'Iraq i amb una llarga trajectòria en el periodisme de denúncia, Sistiaga també ha participat en el rodatge d'aquest documental que presenta una altra visió del conflicte palestino-israelià. Zin i companyia ens acosten al testimoni vivencial de la mainada que va patir i sobreviure l'últim atac israelià sobre la Franja. L'operació, batejada amb el nom Marge Protector pel govern de Jerusalem, es va produir durant el juliol i l'agost de 2014. Tenint en compte només les persones menors d'edat, el balanç va ser de 507 palestines mortes i 3.500 ferides.

Retrat d'un trauma col·lectiu

Nacut a Gaza intenta oferir una visió humana de la guerra, de les conseqüències que provoca en les persones més vulnerables de la societat civil, reflectint els canvis forçats que genera la violència en les seves vides. La mainada serà la portaveu de tota una generació damnificada i traumatitzada pels horrors de l'ofensiva. L'autor mostra la quotidianitat de les supervivents, seguint-les en el seu dia a dia al llarg de dues línies temporals: la primera, en plena campanya militar; la segona, tres mesos després de l'alto el foc.

Resseguint la vida d'aquests nens i nenes, el realitzador argentí Hernán Zin ens mostra, també, la situació estructural de devastació i misèria en què sobreviuen i ofereix una radiografia social de la Franja de Gaza. Així, mentre el 45% de la població està a l'atur, els principals sectors econòmics es troben greument amenaçats. La pesca pateix l'agressivitat impune del bloqueig de la flota de guerra israeliana a tan sols sis milles de la costa, fet que impossibilita *de facto* la captura de peix. L'agricultura i la ramaderia han patit els bombardejos sobre animals, granges i cultius.

A Gaza, la població topa diàriament amb centenars de míssils obturats, encara per explotar. El resultat és una població atemorida i traumatitzada durant diverses generacions, que ha patit bombardejos indiscriminats sobre hospitals i llocs de refugi com l'escola de l'ONU. Moltes seqüeles físiques i psicolò-

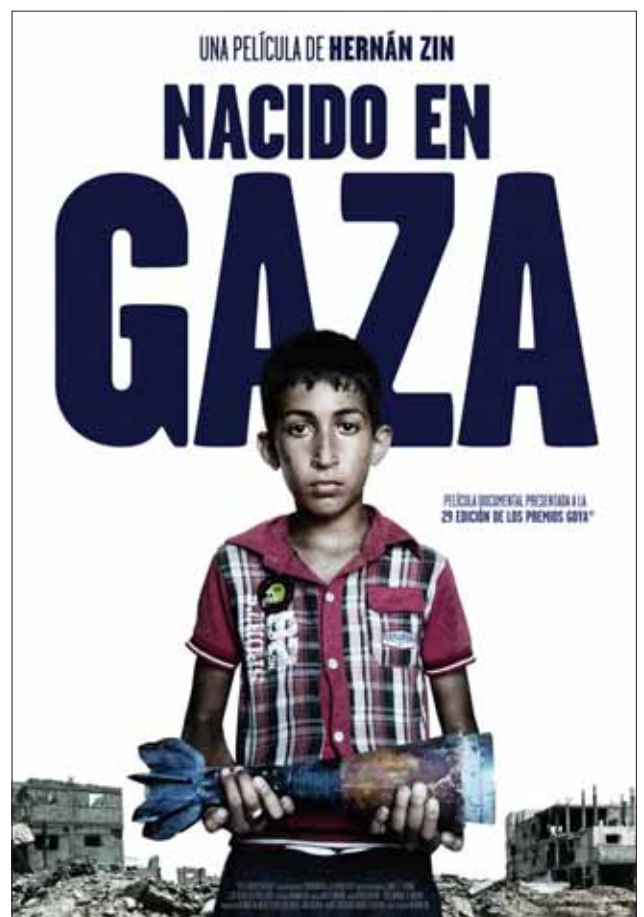
El cineasta mostra la quotidianitat dels supervivents, marcada per la por i les ferides psicològiques

Aquests i altres materials queden reflectits al bloc del realitzador argentí Viaje a la guerra. Des de 2006, Zin explica les històries humanes que hi ha darrere els principals conflictes armats als quals s'ha acostat, com els de Ruanda o Kosovo.

giques no troben assistència o solució en un entorn urbà d'escafetat de mitjans tècnics i humans.

La crítica discursiva i el debat polític queden relativament al marge. Implícitament, el documental pretén que el públic es posi, però cedeix la veu a les més joves. I aquestes són les que manifesten la seva opinió sobre la situació que pateixen, assignen culpabilitats i critiquen la brutalitat de l'atac. Les protagonistes coincideixen a destacar l'omnipresència d'un conflicte cronificat, la falta d'esperança i la resignació. Estèticament, el documental recorre a l'ús de tècniques com la càmera lenta o el *time lapse* per acostar-nos a moments i accions del dia a dia de la canalla. En paraules del director, les tècniques del rodatge, amb un notable desplegament logístic per l'ús de *drons* i grues, "s'acosten més a un format publicitari que no pas de pel·lícula periodística". 4

Cinema solidari

La pel·lícula es projecta únicament als cinemes Girona de Barcelona, cada dimecres fins a finals de febrer, subjecta a un format d'entrada solidària. L'espectadora marca un preu voluntari i la recaptació íntegra de la taquilla es destina a potenciar la cultura i el cinema entre la mainada del Casal d'Infants del Raval, que el dia 16 de gener va poder assistir a la projecció. Fins ara, s'han recaptat 2.349,50 euros i hi han acudit 474 persones.

RESSENYES

Retrat sobri de la vida militar

Ignasi Franch
@ignasifranch

DVD
Volar
Directora i guionista:
Carla Subirana
Durada: 84 minuts
Editora: Cameo

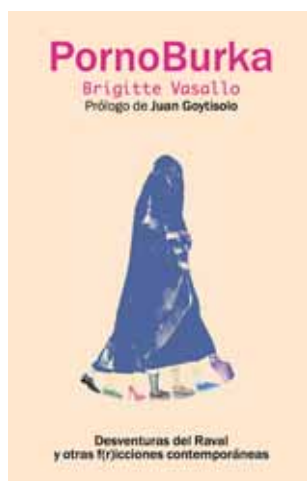
Després d'una estrena cinematogràfica limitada a finals de 2012, finalment, *Volar* es comercialitza en suport DVD. La seva realitzadora, Carla Subirana, s'havia acostat a la desmemòria històrica i el drama de l'alzheimer al seu primer llargmetratge, *Nedar*. En ocasió del seu segon documental, s'introdí en una acadèmia militar espanyola on es formen les aspirants a pilots de combat. L'autora pren la paraula a l'inici del film per recordar que les fronteres són construccions humanes, no realitats objectives que cal defensar. A partir d'aquest moment, però, aposta per un documentalisme lacònic, distant i objectivista: no hi ha veu en *off* que dirigeixi o comentí, ni tan sols recursos de muntatge que evidencin un discurs o una tendència explícitament crítiques. Tampoc no hi ha un retrat específic de personatges, encara que alguns rostres esdevenen recurrents.

Subirana volia entendre la fascinació infantil per les armes i la vida castrense. A través de la seva càmera impassible, compon una cartografia del tedi, d'un microclima de normes i rutines molt marcades. L'enfocament és completament mostrador i no s'inclouen conductes ni diàlegs especialment estridents. Les conclusions a extreure dependran, doncs, del punt de vista del públic. Amb tot, és difícil no considerar arcaiques les repetides apel·lacions a un decòrum arnat, a una educació entesa (androcèntricament) com a cavalleritat: qui vulgui completar el seu aprenentatge ha de saludar formalment, dur les botes lligades sense llaç i doblegar amb exquisidesa les tovalloles que diposita a seu armari. Altres pràctiques resulten més comprensibles, com els exercicis de repetició per interioritzar protocols de seguretat o tècniques de vol.

Sòbria fins a fregar (i traspasar) la frontera de l'aridesa, *Volar* s'allunya radicalment de qualsevol espectacularització d'allò militar. Només les seves preses aèries, filmades des d'avions de combat, matisen aquest posicionament. L'oportunitat estètica, però, potser era massa atractiva i té sentit conceptual. Perquè el retrat no seria complet ni honest sense incloure algun dels aspectes, com proporcionar experiències d'aventura o accés a la tecnologia punta, que poden dotar l'exèrcit de magnetisme. ◀

La llengua contra la veritat

Quique Badia Masoni
@qbadiamasoni

L'òrgan que corona l'article, apte per a la deglució, la succió, la masticació i l'articulació de sons, tant pot servir per provocar una explosió d'amor a la cavitat bucal de l'amant experimentada en el seu ús com per empassar aliments o bastir una muralla d'imaginació amb la qual defensar-se de la realitat. Sí, lectora. El llenguatge, producte de l'instrument citat, també pot ser una eina per refusar el món.

Disposem de la facultat de desdir el món, de parlar-lo d'una altra manera. La transformació no seria possible sense aquesta atribució. El llenguatge és un instrument privilegiat per assolir-la i és als forats que hi ha entre les creences d'on emanen les idees: la matèria prima amb què fantasiegem. Les que creiem més fermes són les que anomenem veritat. Una veritat que reafirmem amb altres llengües que, de vegades i potser per això, s'entortolliguen afectuosament. Com diu Foucault, és precisament en l'entortolligament, en l'exploració de cavitats d'altri, on s'oculten els atributs més secrets de l'individu. En el sexe, la veritat.

Brigitte Vasallo enceta *PornoBurka: una història de f(r)iccions contemporànies* amb aquesta citació: "Crec ser lesbiana

atrapada al cos d'una *hetero*. Lesbiana interior. Lesbiana d'ànima. Transgènere a la inversa", s'embarbussa Cookie, ara coneguda com Lo, abans anomenada Conchita, davant d'un auditori de lesbianes-feministes-de-veritat®. No pot reconèixer que té una relació *hetero* amb un biohome. I a mesura que ens endinsem a la trama hilarant, descobrim una nova funció de l'òrgan: apuntalar els propis privilegis. A l'amant de Lo, tant li feia que li diguessin que era *bi* o *tri* mentre que el que li deia ella "eren només metàfores". Però, quan això implica que li hauran de follar el cul, ai las! I és que, com diu @Jor-dee: "És la màscara, el viatge, estar fora, ser algú que no ets, ser una fantasia de tu mateix...". La lectora avesada a l'autoqüestionament entendreà de què va tot això. Gran, Brigitte! ◀

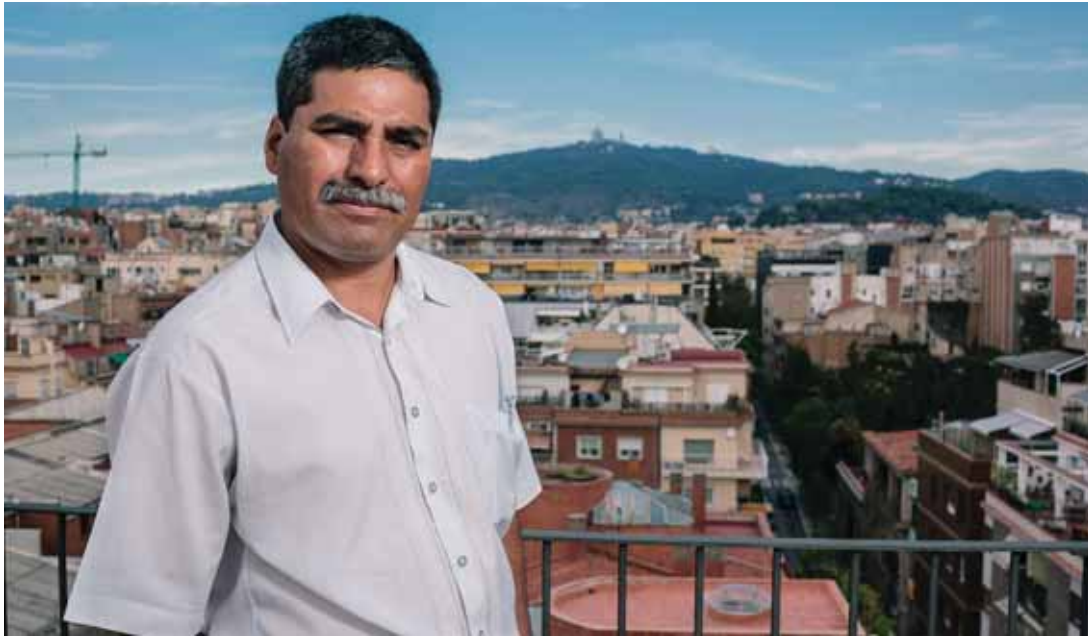
LLIBRE

PornoBurka

Autora: Brigitte Vasallo

Editorial: Ediciones Cautivas

Pàgines: 172

inDirecta

/ ENRIC CATALA

“La repressió ha impedit que hi hagi una alternativa d’esquerres a Mèxic”

Alex Romaguera
@AlexRomaguera

Des de quan participes en l'activisme social?

Jo vaig néixer a Vicente Guerrero, un entorn rural, dur i fred d'Oaxaca. Des de petit, vaig ajudar la família a viure del cultiu i el bestiar. I així fins als anys 80, quan, després de passar per la Universitat de Mèxic, vaig començar a treballar en una cooperativa d'estalvi i crèdit de la regió, on vaig impulsar projectes d'ajuda mútua. És llavors, que vaig sentir la necessitat de lluitar davant les injustícies que suposa el model econòmic dominant.

En quin context es produeix el teu segrest, el juliol de 1998?

Té lloc arran de l'aparició de l'Exèrcit Popular Revolucionari (EPR), sorgit el 1996 a l'escalf de l'aixecament zapatista i com a resposta a la massacre del municipi d'Aguas Blancas, on setze persones de l'organització camperola de la Sierra Sur van ser assassinades. L'EPR actua, sobretot, contra interessos turístics de l'Estat, com és el complex de Bahías de Huatulco, on van morir alguns membres de l'exèrcit arran d'una emboscada. A conseqüència d'aquest episodi, es va ordenar un gran desplegament militar: amb el pretext de la suposada existència de membres de l'EPR a la zona, l'Estat va reprimir els indígenes que lluitaven per recuperar la producció de cafè, a mans dels cacics. D'aquesta manera, pretenien escarmentar la població -que aleshores experimentava un procés similar al de Chiapas- i qualsevol persona que ho denunciés, com jo mateix. Llavors, em van segrestar. Vaig ser sotmès a tortures amb l'objectiu que confessés que era dirigent de l'EPR i que havia participat en accions armades.

Amb quina finalitat?

Se'm va imputar aquesta pertinença per apartar-me de la lluita en defensa de les cooperatives, a les quals l'Estat pretenia cobrar impostos que gravaven la seva economia precària. Al capdavant, sóc un boc expiatori per justificar l'ocupació de terres i els privilegis dels cacics a la zona, que es beneficien de la política neoliberal aplicada pel govern a Oaxaca.

Amb el teu arrest, es volia callar la protesta de les comunitats?

L'objectiu era satisfer els interessos de l'oligarquia mexicana. Un sector que, amb el suport dels EUA, pretén mantenir hisendes i altres formes de dominació davant les quals sempre hi ha hagut

una resposta organitzada. Des de la independència de 1910, s'ha lluitat contra el colonialisme i l'esclavisme.

En quina mesura ha augmentat l'ofensiva de l'Estat?

Es va endurir amb l'aixecament de Chiapas, com demostren la massacre d'Aguas Blancas del juny de 1995, les execucions extrajudicials a la regió de Loxicha de l'agost de 1996 i els assassinats d'Acteal del desembre de 1997. En aquests successos, es va aplicar una llei de fugues similar a la que existia a Espanya durant el franquisme.

Quina repercussió ha tingut aquesta política?

Ens trobem davant la *colombianització* de Mèxic. Es deté i es massacra gent i s'ocupen militarment les regions indígenes. Es produeix una mena de terrorisme d'Estat contra els moviments populars d'esquerres, amb caravanes de la mort incloses, que tenen a veure amb la narcopolítica. Avui, Mèxic és la dictadura perfecta.

Què significa això?

És perfecta perquè es revesteix de democràcia. Es presenta com el germà gran d'Amèrica que, amb el suport dels Estats Units, ha acabat amb els règims militars. S'exhibeix com un país emergent i respectuós quan, en realitat, vulnera sistemàticament els drets de les comunitats per desplegar el neoliberalisme a tota la seva geografia.

Com veus la situació ara?

S'aplica una neteja ètnica que converteix la Constitució en lletra morta. Però aquesta estratègia, que s'ha aplicat en altres països, és un aprenentatge per articular accions de desobediència civil. Personalment, tot i estar immers en un procés judicial i encara que el govern mexicà no em doni garanties de poder viure al país, continuo participant en accions de suport als presoners de Loxicha i els mestres que exigeixen millores salarials.

Les noves protestes poden revertir la situació?

Ho dubto molt. La repressió i, també, la cooptació dels qui actuen en defensa de la comunitat han impedit el sorgiment d'una alternativa d'esquerres capaç de liderar la regeneració democràtica a Mèxic. Aquesta regeneració només arribarà quan el poble conegui la seva història i sàpiga defensar-se a si mateix. ◀

Juan Sosa Maldonado

Activista mexicà
pels drets humans

Fa anys que Mèxic llisca per la impunitat. Els pobles indígenes i els moviments socials són víctimes d'una política d'Estat que emmordassa o elimina del mapa qualsevol dissidència. Juan Sosa Maldonado forma part d'aquesta tragèdia. Va ser segrestat el 15 de juliol de 1998 i va romandre incomunicat durant 45 dies en una presó d'alta seguretat. L'acusaven de pertànyer a l'Exèrcit Popular Revolucionari (EPR), que aleshores actuava a l'Estat d'Oaxaca. Després de demostrar la seva innocència i aconseguir la llibertat, el 2001, Sosa Maldonado ha continuat donant suport a les represaliades polítiques de Loxicha, població situada a la regió muntanyenca, si bé el gener de 2014 va marxar del país després de ser metrallat per un desconegut. Dirigent de l'Organització de Pobles Indígenes Zapotecos (OPIZ), el seu compromís posa llum a la resistència dels sectors populars davant la corrupció i els interessos oligàrquics a l'Amèrica Llatina.